

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. Cornelii Taciti Opera Qvæ Exstant

Tacitus, Cornelius

Antverpiae, 1668

Liber VI

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1742](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1742)

A

C. CORNELII TACITI
AB EXCESSV DIVI AVGVSTI
ANNALIVM LIBER VI.
BREVIARIVM LIBRI.

LIBERII arcana & fœdæ libidines. Multorum accusationes: interque eos M. Terentij equitis R. cuius libera & egregia defensio inserta. L. Pisonis Præfetti Urbis mors & funus: & per occasionem de origine eius muneris & progressu. De Sibullarum carminibus recipiendis consultatio: & quæ in ijs cautio. Seditio Romæ ob gravitatem annonæ. Germanici duæ filie nuptum datæ, L. Cassio, & M. Vinicio. Fœneratores accusati. repressæ usura. & liberalitate Cæsaris fides multorum refecta. Iterum accusationes maiestatis: & uno edicto omnes conscij Seianianæ coniurationis necati. C. Cæsar Caligula Claudiam uxorem accipit: eius mores & callida simulatio in auum. Tiberij præsagium de Ser. Galbâ: & per causam eam de Mathematicis aliquid & Thrasullo. Drusi Germanici filij miseranda mors: item Agrippina. Nerua Iureconsultus inediâ voluntariâ obiit. aliquot aliorum inlustrium mortes. Phœnix in Ægypto visa, & super eâ veterum narrationes ac iudicia. Accusationes varia & mortes. Parthorum legati in urbem venere, ad novum regem petendum. & Tiberius unum, deinde alterum misit. L. Vitellius Orienti præfectus: eiusque ingenium. Prælia inter Armenios & Parthos. Artabanus regno exutus, & in Scythiam profugus, cui Teridates sufficitur Vitellij consilio & armis. At Romæ illustrium damnationes & mortes. Clita Cappadoces regi suo rebelles & repressi. Teridates rex discidio procerum pellitur, & Artabanus in regnum iterum accitur. Romæ incendium atrox: quod Cæsar liberalitate suâ mitigavit. Tiberij deliberatio de successore: eiusque morbus & mors. Gesta hæc annis circiter sex,

CN. DOMITIO. M. FVRIO CAMILLO
SER. SVLPICIO GALBA. L. CORNELIO SVLLA
PAVLLO FABIO PERSICO. L. VITELLIO COSS.
C. CESTIO GALLO. M. SERVILIO RVFO
Q. PLAVTIO. SEX. PAPIPIO
CN. ACERRONIO. C. PONTIO

Cap. 1. ¹

A. V. C.
DCCLXXXV.
Tiberius Romam adit,
non init.

Capreas
redit.

Ibi libidines
fœdæ exerces.

Cap. 2.
Decreta in
Seianum &
Liuiam.

N. DOMITIVS & Camillus Scribonianus consulatum inierant; cum Cæsar, tramisso quod Capreas & Surrentum interluit freto, Campaniam prælegebat, ambiguus an urbem intraret: seu quia contra destinaverat, speciem venturi simulans. & sæpè in propinqua digressus, aditis² iuxta Tiberim hortis, faxes rursum & solitudinem maris repetijt, pudore scelerum & libidinum: quibus adeò indomitis exarserat, vt more regio pubem ingenuam stupris pollueret. nec formam tantum & decora corpora; sed in his modestam pueritiam, in alijs imagines maiorum, incitamentum cupidinis habebat. Tuncque primùm ignota antè vocabula reperta sunt,³ fellariorum & spintriarum, ex fœditate loci ac multiplici patientiâ. præpositique serui qui quærent, pertraherent. dona in promptos, minas aduersum abnuentes; & si retinerent propinquus aut parens, vim, raptus, suaque ipsi libita velut in captos exercebant. At Romæ principio anni, quasi recens cognitis Liuix flagitijs, ac non pridem etiam punitis, atroces sententiæ dicebantur,⁴ in effigies quoque

A ac memoriam eius. & bona Seiani ablata ærario, ut in fiscum cogerentur, tum rettulere Scipiones. Hæc & Silani & Cassij, iisdem fermè aut paullùm immutatis verbis adseueratione multâ censebant; cùm repente Togonius Gallus, dum ignobilitatem suam magnis nominibus inserit, per deridiculum auditur. Nam Principem orabat diligere senatores, ex quibus viginti forte ducti & ferro accincti, quoties curiam inisset, salutem eius defenderent. crediderat nimirum epistolæ, subsidio sibi alterum ex consulibus poscentis, ut tutus à Capreis urbem peteret. Tiberius tamen ludibria serijs permiscere solitus, egit gratias beneuolentiæ patrum: *sed quos omitti posse? quos diligi? semper ne eosdem an subinde alios? & honoribus perfunctos, an iuuenes? priuatos, an è magistratibus? Quam deinde speciem fore, sumentium in limine curiæ gladios? neque sibi vitam tanti, si armis tegenda foret.* Hæc aduersus Togonium, verbis moderans: neque ultra abolitionem sententiæ suadere. At Iunium Gallionem, qui censuerat ut prætoriani actis stipendijs, ius **B** apiscerentur in quattuordecim ordinibus sedendi, violenter increpuit; velut coram rogitans, *quid illi cum militibus? quos neque dicta imperatoris, neque præmia nisi ab imperatore accipere par esset. Reperisse prorsus, quod diuus Augustus non prouiderit, an potius discordiam & seditionem à satellite Seiani quesitam? quâ rudes animos, nomine honoris, ad corrumpeudum militiæ morem propelleret.* Hoc pretium Gallio meditata adulationis tulit, statim curiâ, deinde Italiâ exactus. & quia incusabatur facilè toleraturus exsilium, dilectâ Lesbos insulâ, nobili & amœnâ, retrahitur in urbem, custoditurque domibus magistratuum.

Togonij adulatoria sententia.

Resutata Tiberio.

Cap. 3. Altera Gallionis. Acerrimè increpuit.

Imò & punita.

COMMENTARIUS.

C **I** NITIVM sexti libri arbitrario hinc iure constitui, non certo. Cui enim probes tantam vim rerum, quantam dixi, triennijq; gesta vno libro cum sequentibus inclusa fuisse? Secreui igitur, non quia liqueret mihi initium in his demum verbis faciendum: sed quia magnitudinem resq; gestas estimanti, ita videbatur. Denique ut scires saltem, hunc vulgò quintum librum in duos esse tribuendum.

1. **I** VXTA TIBERIM HORTIS.] Hortos Cæsaris accipio, de quibus Horat.

Trans Tiberim longè cubat is prope Cæsaris hortos.

Iti vicini Naumachia fuerunt, siquidem eadem de re Suetonius Tiber. c. LXXII. Bis omnino toto secessus tempore Romam redire conatus, semel triremi vsque ad proximos naumachia hortos subuectus est, dispositâ statione per ripas Tiberis, quæ obuiam prodeuntes submoueret. Vide ijs de hortis & Sueton. Iulio, cap. LXXXIII.

2. **S**ELLARIORVM ET SPINTRIARVM.] Vide si lubet Suetonium Tiber. cap. XLIII. & Turnebum l. v. cap. i. Qui tamen non satis explicant, cur Sellarij dicti à seditate loci. Sed ego non violo te Pudor.

3. **I**N EFFIGIES QVOQVE AC MEMORIAM EIVS.] Crebra talium mentio: disce semel hunc morem, si placet, è nostro EXCURSV. in A.

4. **T**VM RETTVLERE SCIPIONES.] Stigmatias locus non frustrâ. * Desunt enim quadam. Vel hoc argumento, quod rettulisse Scipiones dicit. ac relatio Consulium erat, censio tantum Senatorum. Possit si forte, legi: ut in fiscum cogerentur coss. rettulere. Scipiones hæc, & Silani & Cassij, &c. Sed ut tectum sit, non sanatum vulnus.

5. **H**ONORIBVS PERFUNCTOS, AN IUVENES?]

Quidam ergo in Senatu, honoribus nondum functi. Quod manauit ab Augusto: qui liberis Senatorum, quo celerius reip. aduenerent, protenus virili togæ latum clauum inducere, & curiæ interesse permisit. ait Sueton. Aug. c. XXXVIII. Tacitus Annali XIII. Iulius Montanus Senatorij ordinis, sed qui nondum honorem capeffisset. Plura ibi.

7. **I**N QVATTVORDECIM ORDINIBVS SEDENDI.] Tamquam equites essent. Causam sententia sumpsit à Primpilaribus, qui functi militiâ, Equites censebantur. Simile volunt in Prætorianis. Vide me in Milit. lib. II. Dial VIII.

8. **Q**VOS NEQVE DICTA IMPERATORIS.] Heret sententia, fortâ se explicanda, si legas: dicta non Imperatoris: negatione insertâ.

9. **C**USTODITVRQVE DOMIBVS MAGISTRATVVM.] Præter carcerem & custodiam militarem, custodia alia duplex: Apud Magistratus, & Apud vades. Apud Magistratus, cùm reus Consuli, Prætori, Aedili (interdum & Senatori, etiam non è Magistratu) committebatur. quod non nisi in reis illustrioribus vsurpatum, eaq; custodia libera dicta. Sallustius in Catilinario: Senatus decreuit uti abdicato magistratu Lentulus itemque ceteri in liberis custodijs haberentur. itaque Lentulus P. Lentulo Spinttheri, qui tum ædilis erat, Cethegus Q. Cornificio, Statilius C. Cæsari, Ceparius Cn. Terentio Senatori traduntur. Cicero in Bruto: Domi teneamus eam septam liberali custodiâ. quasi si alia illa, seruilis. Iulius Firmicus: In custodiâ quandoque, sed liberâ exponetur. Et sanè hæc Libera, digniorum tantum & plerumque Senatorum. Hieronymus contra Vigilantium: Sint ergo non retro aliquo carcere, sed amœnâ & liberâ custodiâ, tamquam patres quidam ordinis Senatorij. Dio optime lib. LVIII. de Asinio Gallo: qui hanc custodiam, *φουδανλω ἀδελφ*

* Vide Dispu nct.

Sestius Pacionianus
* Pacionianum.

Cap. 4.
Latiarius

Rezonatur
discidi. in m.
ter Consul.

Maximus
sedat.

Cap. 5.
Cotta Messallinus ac.
cusatur.

Iisdem litteris Cæsar 10 Sestium * Pacionianum prætorium perculit, magno patrum gaudio, audacem, maleficum, omnium secreta rimantem, dilectumque à Seiano, cuius ope dolus C. Cæsari pararetur. quod postquam patefactum, prorupere concepta 11 per idem odia, & summum supplicium decernebatur, ni professus indicium foret. Ut verò Latiarium Latiarem 12 ingressus est accusator Acrius, iuxta inuisi, gratissimum spectaculum præbebatur. Latiaris, ut rettuli, præcipuus olim circumueniendi Titij Sabini, & tunc luendæ pœnæ primus fuit. Inter quæ Haterius Agrippa consul anni prioris inuasit, cur mutuâ accusatione intentâ, nunc silerent? 13 metum prorsus & noxam conscientiæ pro fœdere haberi: at non patribus reticenda quæ audiuisent. Regulus manere tempus ultionis, seque coram Principe executurum: Trio æmulationem inter collegas, & si qua discordes iecissent melius obliterari, respondit. Urgente Agrippâ, 14 Sanquinius maximus è consularibus orauit senatum, ne curas Imperatoris, conquisitis insuper acerbitatibus auerent: sufficere ipsum statuendis remedijs. sic Regulo salus, & Trioni dilatio exitij quæsitâ. Haterius inuisior fuit, quia somno aut libidinosis vigilijs marcidus, & ob segnitiam, quamuis crudellem principem non metuens, inlustribus viris perniciem inter ganeum ac supra meditabatur. Exin Cotta Messallinus, sæuissimæ cuiusque sententiæ auctor, eoque inueteratâ inuidiâ, ubi primùm facultas data, 15 arguitur pleraque, C. Cæsarem 16 quasi incestæ virilitatis, & cum 17 die natali Augustæ 18 inter sacerdotes epularetur, 19 No-

μον vocat, id est liberam & sine vinculis. additq; ὁρὸς τε γὰρ τῆς αἰεὶ ὑπάτων ἐτηρείτο, ἔξω τὸ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς. Τότε γὰρ ὁρὸς τῆς ἐρατηγανέφυλάχθη, ἵνα μὴ φύγη, ἔμα Δι, ἀλλ' ἵνα μὴ τελευτήσει. Id est, Custodiebaturque semper à Consulibus, nisi cum Tiberius Consul esset. tunc enim à Prætoribus obseruabatur, non herclè ne effugere, sed ne mori posset. Sidonius 1. Epist. de Aruando: In Capitolio custodiebatur à Flauio Afellio hospite, Comite sacrarum largitionum. Custodia apud vades, cum eorum periculo fideiussoribus reus tradebatur. Tacitus lib. v. Nec aliud periclitantibus subsidij, quàm in constantiâ fratrum fuit, qui vades exstitere. Clariusq; de eadem re Suetonius Vitell. cap. II. Publius post Præturæ honorem inter Seiani conscios arreptus, & in custodiam fratri datus. Vlpianus l. I. De custod. reorum: De custodiâ reorum æstimare Proconsul solet, vtrum in carcerem recipienda sit persona, an militi tradenda, an fideiussoribus committenda. Symmachus l. I. Epist. Statui ut Felix vadibus, qui Fulgentio non essent cogniti, traderetur.

10. SESTIVM PAGONIANVM.] Sestius Pacionianus scribitur infra: Nec dispares Trebellieni Rufi & Sextij Pacioniani exitus.

11. PER IDEM ODI A.] Emendo, concepta pridem.

12. INGRESSVS EST ACCVSATOR ACRIVS.] Restitui non malè, aggressus est, accusator ac reus iuxta inuisi. Pacionius & Latiaris odiorum duo nomina. Itaque gaudium patrum fuit percusso Pacionio à Cæsare: gaudium alterum nominato, ab eo indice, Latiari.

13. METVM PRORSVS ET NOXAM.] Si examinas, stabis à Grosstio legente: noxæ conscientiam. Ego etiam velim, habere, non, haberi: sententiâ volente.

14. SANQVINIVS MAXIMVS.] Verius ut grandiori litterâ notes, Sanquinius Maximus, ut sit eius gentis cognomen. Nam maximum euo inter Consula-

res fuisse, non placet, nec verum est. Consul enim susceptus demùm fuit ante annos quattuor, Urbis anno DCCLXXXI. Præfectum urbis eum fuisse comperior sub Caio, ex Dionis corruptis verbis, libro LIX. Τεράκοντα δὲ δὴ ἡμέρας ἦξε, (Caius videlicet) καίτοι Λελίω Ἀρωανίω τῶν συναρχόντων ἔξ μῆνας ἔπιβέβηκε, καὶ αὐτὸν Σαβίνιος Μάξιμος πολιάρχων διεδέξατο. scribe, Σαβίνιος, & hunc cape, qui tunc Præf. urbi & secundum Consul. Præfuit & inferiori Germaniæ, ex Tacito lib. XI. Chauçi nullâ dissensione domi, & morte Sanquinijs alacres.

15. ARGVITVR PLERAQVE * C. CÆSAREM.] Ne hunc quidem locum, ex Adilitio edicto, perhibeo sanum integrumq;. Remedium aliquod, si legas: Arguitur pleraque: C. Cæsarem quasi incestæ virilitatis, & cum die natali Augustæ inter sacerdotes epularetur nouemdialem eam cœnam dixisset, ut, inquam, τὸ dixisset, reducas etiam ad priora, statimq; eodem exemplo legas, addidisset. Sed metuo ut hæc, cum Aristophane, sit συκὴν ἔπιμελεία.

16. QVASI INCESTÆ VIRILITATIS.] Constabit sententia iocisq;. Incertæ virilitatis. Atque ita scribe. sic alibi, Abdus ademtæ virilitatis. Notat autem Caligulam quasi ambiguum virum, quique, ut Suetonius ait, pudicitie neque suæ neque alienæ pepercit. Infra: Siue composuerat quædam in C. Cæsarem ut impudicum, siue factò habita fides. Iocus aliquis in verbis: quasi dicas Androgynum eum fuisse, ἀμφοτέρων ἀφ᾽ ἑδῆ τῶν ἄνδρῶν.

17. DIE NATALI AVGVSTÆ.] Imo verò, Augusti. Liviæ quidem natalem post mortem eius epulo ludisve celebratum non inuenio. Nec verò Tiberius, aliàs haud pronus in matrem, id permisit: cum etiam minores quosdam honores à Senatu ei decretos vetuerit abrogariq;. Dionem vide, ubi de ijs quæ Liviæ decreta: verbum nullum de natali. At de Augusti certum est: cuius vitalis dies annuis ludis epulisq; celebrat. Repete ea quæ scripsi, de Augustalibus ludis ad lib. I.

18. INTER SACERDOTES EPVLARETVR.] Obserua

A¹⁹ Nouemdiale eam cenam dixisse: querentemque de potentiâ²⁰ M. Lepidi, ac L. Ar-
runtij,

serua ergo illo die epulum fuisse, & ut apparet, per collegia. Dio auctor, Senatores tunc conuiuatos in Capitolio. lib. LIV. Τα γυνέθλια, inquit, τὴν Αὐγούστου Ἰάλοιο ὁ τὸν Ἀντωνίου παῖς ἐστὶν ἔπειτα, καὶ ἰπποδομία καὶ σφαγαὶς θηρίων ἐώρτασι. Καὶ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καὶ ἐπέινον καὶ τὴν βηλὴν, καὶ δόγμα ἀντὶς, εἰς ἱαση: Natalem Augusti Iulus Antonij filius, tunc Prætor, celebrauit Circensibus & Venatione. Senatium etiam & ipsum Augustum, ex decreto patrum, epulo excepit in Capitolio. Videtur idem scriptor hoc Conuiuium extendere ad vulgus etiam hominum, libro eodem infra: Καὶ ἡ τὸν δὲ τὰ ταῦτα καὶ δὲ τὰ λλά, ἀνδρασι τε ἐν σωτηρείας ἐτίμησαν, καὶ τὸν τοῖς τε ἀγούοις καὶ ταῖς ἀνὰ δόξαις καὶ σωθῆσαι τοῖς ἀλλοῖς, καὶ σωδειπνεῖν ἐν τοῖς γυνέθλοις ἀντὶς, δῶνα. Et ipsum (Augustum) ob hæc & alia merita, cum stauris ex ære collato honorarunt, tum etiam isto, quod permiserunt ut ij quibus vxor non esset aut quibus vir deesset, spectare nihilominus vnâ cum alijs & conuiuari in Natali eius possent. Sed fallor, aut hoc de ijs tantum, qui quæue Senatorij gradus. Post Principes seruauerunt, imo letitiam eius diei etiam auxerunt. D. Maximus quedam mihi suppeditat sine preuaricatione non omittenda, Sermone In Vigilijs Natalis Dominici. Læticia quanta sit, inquit, quantusque concursus cum Imperatoris mundi istius Natalis celebrandus est, benè nostis. quemadmodum Duces eius & Principes, omnes etiam militantes, accurati fericis vestibus, accincti operosis cingulis auro fulgente preciosis, ambient solito nitidiùs in conspectu regis incedere. Et paullo posterius: Deinde, quia in die Natalis sui sciunt eum largum futurum ac donaturum plurima vel ministris suis, vel his qui in domo eius abiecti putantur & viles: tantâ priùs thesauros eius replere diuitiarum varietate festinant, ut in quantum erogare voluerit, intantum prærogatio copiosa non desit, & antè voluntas donandi deficiat quàm substantia largiendi. Hæc autem idè sollicitè faciunt, quia maiorem sibi remunerationè pro hac sollicitudine sperant futuram. Quibus in postremis, nota mihi morem donandæ stipis Principi; natum, ut opinor, ex more Augusti. qui Kalendis, & alijs, solitus largiter munera capere & dare.

C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
19. NOUEMDIALEM EAM CENAM.] *Causam ioci paullo altiùs petendum. Mortuis ritu Romano, non ante diem nonum parentabatur. Tunc iis iusta, ludi, epula, inscriptio, & funeri finis. Donatus Phormione: In nuptiis septimus dies instaurationem voti habet, ut in funere nonus, quo parentalia concluduntur. Poeta alludunt. Ut Virgilius: Præterea si nona diem mortalibus alnum Aurora extulerit. Ut Statius in Archemori funere: Roscida iam nouies cælo dimiserat altra Lucifer. Et ab eâ mente Iustinianus in Nouellâ quâdam scribit, in nonum diem fieri μνήμας defunctorum. Glosse: Nouemdialia, Ἐνώτατα ἐπὶ νεκροῦ ἀγόμενα. Augustinus in Genesim: Nescio utrùm inueniatur alicui sanctorum in scripturis celebratum esse lectum nouem dies, quod apud Latinos Nouem-*

dial appellant. Nono ergo illo die, præter alia, cenæ funebri epulaq; Iulius Obsequens: In sacro Nouemdiali cenâ deæ posita, à cenæ adefa, antequàm delibaretur. etsi ambigo an id ad sacrum Nouemdiale referendum, quod * solitum fieri post lapidum imbrem. Tertullianus de Testimonio anime: Vocas securos mortuos, si quando extra portam cum obfonijs & * mattijs tibi potiùs parentans ad busta cedis, aut à bustis dilutior redis. Idem de Resurrectione carnis: At ego magis ridebo vulgus tunc quoque cum ipsos defunctos atrocissimè exurit, quos postmodum gulosissimè nutrit: iisdem ignibus & promerens & offendens. Eam vocat Apuleius Cenam feralè lib. xv. Florid. Procul igitur faces abigerent, procul ignes amolirentur, cenam feralè à tumulo ad mensam referrent. Et Iuuenalis,

— dimidio constrictus gammadus otto
Ponitur, exiguâ feralis cenâ patellâ.

Vbi notâ * oua videri in eiusmodi cenis tralaticia fuisse, uti * lentem & salem: Ἀνομιλίαισι Ρωμαίοις πένθημα, καὶ μετὰ τὴν τοῖς νεκροῖς, αὐτὸν Crasso Plutarchus. Sanè certos quosdam cibos proprios fuisse huic mortuali cenæ, docet etiam Xiphilinus in Domitiano, ubi de simulato illo sepulchrali epulo: Καὶ μετὰ τῆτο πάνθ' ὅσα περὶ τοῖς ἐναγίστασι καθάρσεται, καὶ ἐπέινον μέλαινα ἐν σπέυσιν ὁμοίως μετὰ νεκρῶν. Hanc cenam Silicernium vocatam, docent Nonius, Festus, & Tertullianus: Quo differt ab epulo Iouis silicernium? à simpuuiò obba? ab aruspice pollinctor? Hunc morem transisse ad Christianos etiam Augustinus narrat & leuiter excusat, De ciuit. Dei lib. ix. cap. vlt. Quicumque, inquit, epulas suas ad (ad sepulchra martyrum) deferunt: quod quidem à Christianis melioribus non fit, & in plerisque terris nulla est talis consuetudo: tamen quicumque id faciunt, eas cum apposuerint, orant, & auferunt ut vescantur. Et lib. vi. Confess. cap. ii. de matris suâ. Cum ad memorias sanctorum, sicut in Africâ solet, pultes, & panem & merum attulisset. addit mox, vetitum ab Ambrosio, quod illa parentalia superstitioni gentium essent simillima. Paulini locum huic rei subtexo, in Felicis Natali ix.

— ignoscenda tamen puto talia, paruis
Gaudia quæ ducunt epulis. quia mentibus error
Inrepat rudibus: nec tantæ conscia culpæ
Simplicitas pietate * cadit, malè credula sanctorum
Perfusis halante mero gaudere sepulchris.

Vbi rusticulos suos in Italiâ excusat, quod vsi vel abusi per simplicitatem, veteri gentiliū more ad sepulchrum ipsum D. Felicis. Ad eas ergo nouemdiales epulas hîc allusum. & cum natalis Augusti celebraretur, dies lætus auctorq; vitæ, videri sibi Cottam feralè potiùs eas epulas dixit. siue quia ille natus, exitij causa multis; siue quia ante nouem fortè dies, multi à Tiberio animaduersi interfectique. Quod placet. & mirum ni exciderit is iocus (verior liberiorq; quàm ut Cottam deceat) post stragem Seiani. Non absimile Plauti illud:

Cocus ille nundinalis est, in nonum diem
Solet ire coctum.
id est, Feralis nouemdialisq; & qui mortuis tantum parat in cenam. ut præit nobis benè Festus.

20. M. LEPIDI.] Manij, ut sepè.

N

21. PRÆ-

* Quod insituit Tullius rex. de quo abundè L. i. r.
* Aliquid Suidas in μετὰ τὴν ἑσπέρην.

* Qui adhiberi ad lustrationem solita.
* In Plut. Crasso est φακός καὶ ἄλας: at in Appiani Parth. eadem narrantis, φακός καὶ μέλι, lentem & libum.

* Legam, caret.

runtij, cum quibus ob rem pecuniariam disceptabat, addidisse, *Illos quidem senatus, me autem tuebitur Tiberiolus meus.* neque contatius à primoribus ciuitatis reuincebatur: iisque instantibus, ad Imperatorem prouocauit. Nec multò post litteræ adferuntur, quibus in modum defensionis, repetito inter se atque Cottam amicitia principio, crebrisque eius officiis commemoratis, ne verba prauè detorta, neu conuiualium fabularum simplicitas in crimen duceretur, postulauit. Insigne visum est earum Cæsaris litterarum initium; nam his verbis exorsus est. *Quid scribam vobis P. C. aut quomodo scribam, aut quid omnino non scribam hoc tempore, dii me deaque peius perdant quàm perire quotidie sentio, si scio.* Adeò facinora atque flagitia sua ipsi quoque in supplicium verterant. Neque frustra²¹ præstantissimus sapientiæ firmare solitus est, si recludantur tyrannorum mentes, posse aspici laniatus & ictus, quando vt corpora verberibus, ita sæuitiâ, libidine, malis consultis, animus dilaceretur. Quippe Tiberium non fortuna, non solitudines protegebant, quin tormenta pectoris suasq; ipse pœnas fateretur. Tum factâ patribus potestate statuendi de Cæciliano senatore, qui plurima aduersum Cottam promserat, placitum eandem pœnam inrogari, quam in Aruseium & Sanquinium accusatores L. Arruntij. quo non aliud honorificentius Cottæ euênit, qui nobilis quidem, sed egens ob luxum, per flagitia infamis, ²² sanctissimis Arruntij artibus dignitate vltionis æquabatur. Quintus Seruæus posthac, & Minutius Thermus inducti. Seruæus præturâ functus, & quondam Germanici comes: Minutius equestri loco, modestè habitâ Seiani amicitia. vnde illis maior miseratio. contra Tiberius præcipuos ad scelera increpans, admonuit ²³ C. Cæstium patrem dicere senatui, quæ sibi scripsisset: suscepitque Cæstius accusationem. quod maximè exitiabile tulère illa tempora, cum primores senatus infimas etiam delationes exercerent, alij propalam, multi per occultum: neque discerneres alienos à coniunctis, amicos ab ignotis, quid repens, aut vetustate obscurum: perinde in foro, in conuiuio, quaque de re locuti inculabantur, vt quis præuenire & reum ²⁴ destinare properat; pars ad subsidium sui, plures infecti quasi valetudine & contactu. Sed Minutius & Seruæus damnati, ²⁵ indicibus accessere. Tractique sunt in casum eundem Iulius Africanus è Santonis Gallicâ ciuitate, Seius Quadratus. originem non repperi. Neque sum ignarus à plerisq; scriptoribus, ommissa multorum pericula & pœnas, dum copiâ fatiscunt; aut quæ ipsis nimia & mœsta fuerant, ne pari tædio lecturos adficerent, verentur. Nobis pleraque digna cognitu obuenerè, quamquam ab aliis incelebrata. Nam eâ tempestate quâ Seiani amicitiam ceteri falsò exuerant, ausus est eques Romanus M. Terentius ob id reus, amplecti, ad hunc modum apud senatum ordiendo. *Fortuna quidem meæ fortasse minus expediat adnoscere crimen, quàm abnuere. sed utcumque casura res est, fatebor & fuisse me Seiano amicum, & vt essem expectasse,*

Prouocat ad Casarem.

Ab eod. eripitur.

Cap. 6. Mira confessio Tiberij & notabilis.

Tyrannorum occulta supplicia.

Cap. 7. Cæcilianus accusator Cottæ, ipse damnatur.

Q. Seruæus & Thermus damnati.

Passim delationes, vt sunt tyranni. e.

Cap. 8. M. Terentius accusatur.

21. PRÆSTANTISSIMVS SAPIENTIÆ.] Credo Socrati hoc elogium, & iure tribuit. Apud Platonem sanè in nono De rep. gnome talis: Εἰς ἡ ἀγαθὴ τῆ ἀληθεία, καὶ εἰ μὴ τῷ δοκῆ, ὁ τῷ ὄντι τυραννος τῷ ὄντι δὲ ἄλλος τὰς μεγίστας δωπείας καὶ δαλείας, καὶ κόλαξ τῶν πονηροτάτων, καὶ πένης τῆ ἀληθεία φαίνε, ἐὰν τις ὄλλω ψυχῷ ἔπιση) θεάσαοθ, καὶ φόβω γέμων δὲ παντὸς τῆ βίης, σφραδασμῶν τε καὶ ὀδυμῶν πλήρης: Est igitur, etsi alicui haud videatur, is qui verè tyrannus est, verè seruus, maximæ adulationis & seruitutis, idemque adulator pessimorum: & reipsâ pauper apparet, si quis totam eius mentem possit inspicerè, denique metus in omni vitâ plenus, agitationumque & angorum. Sed & antè & postèa (magnus enim locus est) plura huic rei Socrates effatur, & istis similia: etsi noster contraxit.

22. SANCTISSIMIS ARRUNTII ARTIBVS.] De eo dixi, suprâ ad lib. 1. At de accusatione eius, nihil in libris qui nunc sunt.

23. C. CÆSTIVM PATREM.] Duo ergo Cæstij Romæ, pater filiusq;? Non inueni. Fuit qui Cæstium Pium vellet legi: quia frequens declamatoris eius Seneca mentio. Mihi, siquid mutandum, placeat, Cæstium Prætorem. potuitq; obijci error ex notis. Cæstius quidem Prætor fuit, illeipse, vii diuino, de quo Romæ inscriptio,

C. CESTIVS. L. F. POB. EPVLO. PR. TR. PL. VII. VIR. EPVLONVM.

Itaque apparet scribendum Cestius, litterâ spretâ, quoniam & in nummis L. CESTIVS.

24. DESTINARE PROPERAT.] Non abiecerim, poterat.

25. INDICIBVS ACCESSERE.] Id est, seruati sunt, quia indicium professi. Ita suprâ: Summum supplicium decernebatur, nisi indicium professus foret.

26. FATEBOR ET FUISSE ME.] Tota hæc Terentij oratio, vt & causa, simillima est illi Amyntæ apud

A

B

C

D

A tisse, & postquam adeptus eram, letatum. Videram collegam patris regendis pratoris cohortibus, mox Urbis & militia munia simul obeuntem. illius propinqui & adfines honoribus augebantur: ut quisque Seiano intimus, ita ad Caesaris amicitiam validus. contra quibus insensus esset, metu ac sordibus conflabantur. nec quemquam exemplo adsumo: cunctos qui nouissimi consilij expertes fuimus, meo vnus discrimine defendam. Non enim Seianum Vulsiniensem, sed ²⁷ Claudie & Iulie domus partem, quas adfinitate occupauerat, tuum Caesar generum, tui consularis socium, tua officia in Rep. capessentem colebamus. Non est nostrum aestimare, quem supra ceteros, & quibus de causis extollas. tibi summum rerum iudicium dii dedere; nobis obsequij gloria relicta est. Spectamus porrò quæ coram habentur, cui ex te opes, honores, quis plurima iuuantur nocendi-ve potentia. quæ Seiano fuisse, nemo negauerit. abditos Principis sensus, & si quod occultius parat, exquirere illicitum, anceps: nec ideò adsequare. Ne P. C. vltimum Seiani diem, sed sexdecim annos cogitaueritis, etiam ²⁸ Satrium atque Pomponium venerabamur: libertis quoque ac ianitoribus eius notescere, pro magnifico accipiebatur. Quid ergo? indistincta hæc defensio & promiscua dabitur? imò iustis terminis diuidatur. Insidia in Remp. consilia cedis aduersum Imperatorem, puniantur: de amicitia & officiis, idem finis & te Caesar & nos absoluerit.

Disertè & liberè se defendit.

B Constantiâ orationis, & quia repertus erat qui efferret, quæ omnes animo agitabant, eò vsque potuere, vt accusatores eius, additis quæ antè deliquerant, exilio aut morte multarentur. Securæ dehinc Tiberij litteræ in Sex. Vestilium pratorium, quem Druso fratri percarum, ²⁹ in cohortem suam transtulerat. causa offensionis Vestilio fuit, seu composuerat quædam in C. Caesarem vt impudicum, siue ficto habita fides. atque ob id conuictu Principis prohibitus, cum senili manu ferrum tentauisset, obligauit venas:

Cap. 9. Ipse abolutus; qui arguerant, damnati. Vestilius se interimit.

pre-

apud Curtium lib. VII. Et membra sanè aliquot sunt, quæ dicas illinc translata. Nam Amyntas ita: Amicitiam quæ nobis cum Philotâ fuit, adeò non infior, vt expetisse quoque nos, magnosque ex eâ fructus percepisse confitear. An verò Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium, omnes pænè amicos tuos dignatione vincentem, cultum à nobis esse miraris? Tu herculè, si verum audire vis rex, huius nobis periculi causa es. Quis enim alius effecit, vt ad Philotam decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitia tuæ ascendimus. Is apud te fuit, cuius & gratiam expetere, & iram timere possemus. Et mox: Igitur si hoc crimen est, paucos innocentes habes, imò herculè neminem. Omnes enim Philotæ amici esse voluerunt: sed totidem quot volebant, esse non poterant. Ita si à consciis amicos non diuidis, nec ab amicis quidem separabis illos qui idem esse voluerunt. Quæ delector, ita me deus amet, exscribere candidissime & disertissime dicta. At postrema verba etiam correctiunculâ inuio & interpunctis. Omnes enim Philotæ amici esse voluerunt. Sed totidem quot volebant, esse non poterant. Ita. sed si à consciis, &c. Prorsus ita legendum, ex Amyntæ quidem mente. quod facile videbis, qui ipse eam habes.

C

D

27. CLAUDIÆ ET IULIÆ.] Claudie per filium, Iulie per se: quia Liuiam duxerat Germanici sororem.

28. SATRIUM ATQUE POMPONIVM.] Satrius est ille, qui Cremutium accusauit supra: Pomponium puto, Quintum prænominis, qui moribus iniquus, ait noster infra, hæc & talia factitari à se prætendebat, vt periculis Pomponij Secundi fratris mederetur: de quo in extremo lib. V.

29. IN COHORTEM SVAM.] Cohortem amicorum. ita enim vocabant exemplo pratorie cohortis. Seneca De Clementiâ, Sallustium, & Cocceios, & De illios,

& totam cohortem primam interioris admissio- nis ex aduersariorum castris conscripsit. Vbi vides plures fuisse amicorum * cohortes, & quasi gradus. Quod originem habuit à Graccho & Liuii Tribunis. Idem scriptor, De beneficiis: Apud nos primi omnium Gracchus & Liuius Drusus instituerunt segregare turbam suam, & alios in secretum recipere, alios cum pluribus, alios cum vniuersis. Habuerunt itaque isti amicos primos, habuerunt & secundos, * numquam veros. Itaque dicebantur Amici prime, secunde, tertie admissio- nis. ex ordine, quo admittebantur. Ille ipse. Non sunt isti amici qui agmine magno ianuam pulsant, qui in primas & secundas admissiones digeruntur. Lampridius in Alexandro: Moderationis tantæ fuit, vt amicos non solum primi ac secundi loci, sed etiam inferioris, ægrotantes viferet. Et Tiberius ipse amicos solitus describere in tres classes. Vide Sueton. cap. XLVI. Ab hoc more Admissiones manarunt, * Admissionales, & Officium admittendi. Admissionum eius facilitatem in Traiani laudatione Plinius admiratur: Alexandrum quasi vnum è Senatoribus, patente velo, Admissionalibus remotis, salutatum esse Lampridius scribit: & Accoleius magister admissio- num nominatur in Flauij Aureliano. Id munus fuit libertorum, vt clarum ex Suetonij Vespas. c. XIV. Quidam ex officio admissio- nis simul expellens, abire Morboniam iusserat. Fuit autem is libertus Phæbus. Plinius hoc idem ostendit loco non sano, libro XXIII. cap. III. Fuit & alia Claudij principatu differentia, in solis his quibus admissionem liberti eius dedissent imaginem principis in anulo ex auro gerendi, magnâ criminum occasione: quæ omnia salutaris exortus Vespasiani principis aboleuit, æqualiter publicando principem. quem corrigo, quibus admissio- num liberti ius dedissent. Quod ait criminum occasionem fuisse:

* Suet. Calig. c. XIX.

* Legerim, numquid, interrogatio- ne sententiâ cre- cta.

* Quos Arri- anus de- scribit li- bro IV Diff. O, inquit, in rû uaitw- v& u& oi d&u&leiores t&u& ei&tores.

Plures gre-
gatim ac-
cusati.

precatusque per codicillos, immitti rescripto, venas resoluit. Aceruatim ex eo ³⁰ Annius A Pollio, Appius Silanus, Scauro Mamerco simul, ac Sabino Caluifio, maiestatis postulantur, & ³¹ Vicinianus Pollioni patri adiciebatur, clari genus, & quidam summis honoribus. contremuerantque patres. Nam quotusquisque ad finitatis, aut amicitiae tot illustrium virorum, expers erat? ni Celsus urbanae cohortis tribunus, tum inter indices, Appium & Caluifium discrimini exemisset. Caesar Pollionis, ac Viciniani, Scaurique causam ut ipse cum senatu nosceret, distulit; datis quibusdam in Scaurum tristibus notis.

Cap. 10.
Etiam fe-
mina.

Ne feminae quidem exsortes periculi, quam occupandae Reip. argui non poterant, ³² ob lacrymas inculabantur. necataque est anus Vitia ³³ Fusij Gemini mater, quod filij necem fleuisset. Haec apud senatum. Nec secus apud Principem, Vesularius Atticus ac Iulius Marinus ad mortem aguntur, e vetustissimis familiarium Rhodum secuti, & apud Capreas indiuidui. Vesularius insidiarum in Libonem internuntius: Marino partici-
pe, Seianus ³⁴ Curtium Atticum oppresserat. quo latius acceptum, sua exempla in consultores recidisse. ³⁵ Per idem tempus ³⁶ L. Piso Pontifex, rarum in tanta claritudine, fa-
to obiit: nullius seruilis sententiae sponte auctor, & quoties necessitas ingrueret, sapienter moderans. Patrem ei ³⁷ Censorium fuisse memoravi, aetas ad octogesimum annum processit. decus triumphale ³⁸ in Thracia meruerat: sed praecipua ex eo gloria, quod praefectus urbi recens, continuam potestatem, & insolentiam parendi grauiorem, mire temperauit. Namque antea profectis domo regibus, ac mox magistratibus, ne vrbs sine imperio foret, in tempus diligebatur qui ius redderet, ac subitis mederetur. fe-
runtque ab Romulo Dentrem Romulium, post ab Tullo Hostilio Numam Mar-
cium, & ab Tarquinio Superbo Spurium Lucretium impositos. dein consules man-
dabant: duratque simulacrum, quoties ob ferias Latinas praeficitur, qui consulare mu-
nus

L. Pisonis
mors, &
laudatio.

Cap. 11.
Praefectura
urbis origo,
& progres-
sus.

refer ad ea quae de imagine Principis dicta mihi in l. III. & quae Seneca De Benef. III. cap. XXVI.

30. ANNIVS POLLIO.] Est ille, qui postea in Neronem coniuravit, amicorum eius praecipuus. Tacitus lib. XV.

31. VICINIANVS.] Lego, Vinicianus. auctore Dione, l. LX. qui hunc Annium Vinicianum coniurasse in Claudium cum Scriboniano adserit.

32. OB LACRYMAS INCUSABANTVR.] Haec, misera conditio sub tyrannis: ubi nec liber, liberrimus affectuum, dolor. Claudianus hoc pulchre exprimit: ——— tacitique sepultos

Suspirant gemitus, indignarique verentur.

33. FVFIJ GEMINI.] Qui ante Consul.

34. CVRTIVM ATTICVM.] Equitem R. ex illustribus, qui Tiberio comes Capreas. supra l. IV.

* L. XVIII.
cap. XIII.
* II Annal.

35. PER IDEM TEMPVS.] Quid ergo * Iosepho * Zonarae in mentem venit viuum eum facere Tiberio iam defuncto? Nec enim alium habeo de quo pos-
sint illa intellegi: a Caio binas epistolas missas, vniam ad Senatum de Tiberij morte & suo imperio; alteram ad Pisonem Praef. urbis, quam iube-
bat Agrippam a castris transferri in praef. suas aedes. An imposuit Syro celebritas nominis Pisonis, & per Syrum (nam ab illo hausit) Græco? An alius aliquis Piso tunc praefectus? quod non repperi. huic quidem Pisoni Aelius Lamia suffectus est, de quo Dio: *Τὸν τε Πείσωνα ἢ πολλίαν ἄρον τελευτήσαντα δημοσία ταφῇ ἐτίμησεν. Καὶ Λέκιον αὐτ' ὑπὲρ ταμίαν ἀνθεύλετο, ὃν δευτέρω τῆ ἑσπέρᾳ δευτράζας κατεῖχε ἐν τῇ Πρωίᾳ. scribe Λαμία. Ridiculus interpres, qui vertit, Lucium ei Quaestorem suffecit, inductus puerili errato. Sed ille ipse paullo post obiit, ut habes mox in nostro: & successit Lentulus Cossus. Disco ex Seneca*

epist. LXXXIV. L. Piso urbis custos, ebrius ex quo semel factus fuit, maiorem partem noctis in conuiuio exigebat, usque in horam sextam ferè dormiebat. hoc erat eius matutinum. Officium tamè suum, quo tutela urbis continebatur, diligentissimè administravit. Huic & D. Augustus dedit secreta mandata cum illum praeponeret Thraciam, quam perdomuit: & Tiberius proficiscens in Campaniam, cum multa in vrbe & suspecta relinqueret & inuisa. Puto quia illi bene cesserat Pisonis ebrietas, postea Cossus fecit urbis praefectum, virum grauem, moderatum, sed mersum vino & madentem. Lego ex libro manuss. ebrius, ex quo semel factus est, fuit. id est, post vniam illam ebrietatem (quae tam bene cesserat, & cuius pretium Praefecturam ipsam habebat, ut Plinius scribit lib. XIV. cap. vlt. & Suet. Tib. cap. XLII.) semper placuit ei esse ebrium. Iacet alioqui sententia, nec à me erigi potest.

36. L. PISO PONTIFEX.] Nescio an ex notis error. scribendumque, Piso P. V. id esset, Praefectus urbi.

37. CENSORIVM FVISSE MEMORAVI.] Non quidem in his libris qui exstant. Tamen intellegi vult L. Pisonem socerum C. Caesaris, qui Censor cum Appia Claudio, anno urbis DCCIV. quo ipso anno, ut ratio atatis Tacito constat (ait enim vixisse octoginta annos) natus fuisse debuit hic Piso.

38. IN THRACIA MERVERAT.] Velleius: Atrox in Thracia bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accensis, L. Pisonis, quem hodieq; diligentissimum atque lenissimum securitatis urbanae custodem habemus, virtus compressit. Vide & Dionem LIII.

39. CIL-

A

B

C

D

A nus vsurpet. Ceterum Augustus bellis ciuilibus ³⁹ Cilnium Mæcenatem equestris ordi-
nis, cunctis apud Romam atque Italiam præposuit. Mox rerum potitus, ob magnitudi-
nem populi, actarda legum auxilia, sumisit è consularibus qui ⁴⁰ coërceret seruitia, &
quod ciuium audaciâ turbidum, nisi vim metuat. ⁴¹ primusque Messalla Coruinus eam
potestatem, & paucos intra dies finem accepit, quasi nescius exercendi. Tum Taurus
Statilius, quamquam proeclatâ ætate, egregiè tolerauit. Dein Piso, ⁴² viginti per annos
pariter probatus, publico funere ex decreto senatus celebratus est. Relatum inde ad
Patres à Quinctiliano tribuno plebei de libro Sibullæ, quem Caninius Gallus quindecim-
uir recipi inter ceteros eiusdem vatis, & eâ de re senatusconsultum postulauerat. quo
per discessionem facto, misit litteras Cæsar modicè tribunum increpans, ignarum anti-
qui moris ob iuuentam: Gallo exprobrabat, quòd scientiæ cærimoniarumq; vetus, in-
certo auctore, ante sententiam collegij, non, vt affolet, ⁴³ lecto per magistròs æstimato-
que carmine, apud infrequentem senatum egisset. Simul commonefecit: quia multa va-
na sub nomine celebri vulgabantur, ⁴⁴ sanxisse Augustum, quem intra diem ad præ-
torem vrbis deferrentur, neque habere priuatim liceret. quod à maioribus quoque
decretum erat, post exustum ⁴⁵ sociali bello Capitolium, quæsitis Samo, Ilio, Erythris,
per Africam etiam, ac Siciliam, & Italicas colonias carminibus Sibullæ; vna seu plures
fuere; datoque sacerdotibus negotio, quantum humana ope potuisset, vera discernere.
Igitur tunc quoque notioni quindecimuirum is liber subiicitur. Iisdem consulibus,
grauitate annonæ iuxta seditionem ventum. multaque & plures per dies, in theatro
licentiùs efflagitata, quam solitum aduersum Imperatorem. quibus commotus, incu-
fauit magistratus patresque, quòd non publicâ auctoritate populum coërcuissent:
addi-

Cilnius Mæ-
cenas.

Messalla
Coruinus.

Statilius
Taurus.

Cap. 12.
Super Sibylli-
no libro dis-
ceptatio.

Cæsar enim
reus est.

Cap. 13.
Seditio pan-
ob annonam
artam.

39. CILNIUM MÆCENATEM.] Non vt ré-
ceptum est, Cilnium. Cilnius enim gentile nomen pa-
tris huius & altoris Musarum. Cui domus prisca Ar-
retium, vt olim ex Liuiò * docui; & adde Silij versus
huiusce rei:

Cilnius Arreti Tyrrenis ortus in oris
Clarum nomen erat.

est ibi quoque vulgò, Cilnius. Nam Silius, vt solet,
historiam exornat flore hominum sui superiorisq; æui.
Præfuit autem Romæ Italiæq; Mæcenatem Augustus
per bellum Siculum. Consule Dionem XLIX. in actis
anni DCCXVIII.

40. COERCERET SERUITIA.] Circumscribit po-
testatem Præfecturæ, quæ tamen aucta. Suadeo legas
Dionem in Oratione Mæcenatis lib. LII.

41. PRIMVSQVE MESSALLA CORVINVS.]
Tradit idem Eusebius Chronico: Messalla Corui-
nus, inquit, primus Præfectus vrbis factus, sexto
die magistratu se abdicauit, inciuilem potesta-
tem esse contestans. At Dio libro LIV. in actis
anni DCCXXXIV. ita narrat, vt M. Agrip-
pam primum faciat Præfectum vrbis. cui mox anno
DCCXXXVII. Taurum sufficit, huius Coruini
nullâ mentione.

42. VIGINTI PER ANNOS PROBATVS.] Ligat
me nodus. Quid? viginti per annos Præfectus Piso?
Fuerit ergo necesse est ab anno vrbis DCCCLXV. Nam
ab eo die in hoc tempus viginti ipsi anni. Atqui Augu-
stus tunc vixit, imperauitq;. Quomodo ergo verum,
quod Plinius Suetoniusq; consensu tradiderunt, à
principe Tiberio Pisonem factum Præf. vrbis, propter
bidui assiduam computationem? Illius verba sunt
l. XIV. Eaque commendatione (ebrietatis scilicet)
credidère L. Pisonem vrbis Romæ curæ ab eo de-
lectum, quòd biduo duabusque noctibus per-
potationem continuasset apud ipsum iam prin-

cipem. Nota ea, apud ipsum iam principem. Sue-
tonius cap. XLII. Postea princeps in ipsâ publico-
rum morum correctione cum Pomponio Flacco
& L. Pifone, noctem (dissentit Plinius, qui ait duas
noctes) continuumque biduum epulando potan-
doque consumpsit: quorum alteri Syriam pro-
uinciam, alteri Præfecturam vrbis confestim de-
tulit. At disertè, Postea princeps. Atqui vel ab
initio principatus Tiberij ad hunc diem Pisonianæ
mortis anni dumtaxat XVII. Sed hoc amplius ex
Suetonio colliges, factum Pisonem Præfectum, sub
idem tempus quo Pomponius Syriæ prætor. Ille autem
* Syriæ non ante annum DCCCLXXIII. præponi po-
tuit (Mesiam enim prouinciam administrabat anno
DCCCLXXII. vt ex Taciti libro II. clarum:) non ergo
tot annos Piso Præfectus vrbis. His rationibus cogor
vt in Tacito restituam, Piso decem per annos. quia
Pomponium Syriæ præfuisse ante annum LXXV. non
probabile. Sit ergo hic error ex notis geminatis.

* Antiq.
L. & lib. I.
cap. XXI.

* Mortuus
enim est in
administra-
tione Syriæ:
vt Tac. inf.

43. LECTO PER MAGISTROS.] Magistri sunt
sacerdotum. Valerius l. I. A patre suo collegij Salio-
rum magistro iussus. Plinius lib. XXVIII. cap. II.
Quindecimuirum collegij magister. In Lapide:
ORDO SACERDOTVM MAGISTRO SVO.
Et Sueton. Calig. cap. XXII. Domit. cap. IV. Capitoli-
nus, Fuit in eo sacerdotio, & vates, & præsul, &
magister.

44. SANXISSE AVGVSTVM.] Pete è Suetonio,
cap. XXXI. in Augusto.

45. SOCIALI BELLO.] Quid ais? Sociali siue Ita-
lico bello Capitolium flagrauit? Non alios, sed te, in te
aduoco. qui scribis Histor. lib. 3. Capitolium fla-
grasse L. Scipione, C. Norbano Coss. Atqui tunc
tamdiu positum sociale bellum. Tullius tibi adfit, à
memoriæ vitio non excuset. Ciuili bello scripsisse
omnino te ex historiâ oportuit.

Decreto & Edicto coërciti.

Cap. 14.

Cap. 15.

A. V. C. DCCLXXXVI.

Progeneri Casari quasi & lecti. M. Vinicius: L. Cassius.

Cap. 16.

Fanctores in ius trahit.

addiditque quibus è provinciis, & quanto ⁴⁶ maiorem quam Augustus rei frumentariæ copiam, aduectaret. Ita castigandæ plebi compositum senatusconsultum, priscâ severitate. ⁴⁷ neque segenius consules edixere. silentium ipsius non civile, vt crediderat, sed in superbiam accipiebatur. Fine anni Geminius, Celsus, Pompeius, equites Romani cecidere coniurationis crimine. Ex quibus Geminius prodigentiâ opum, ac mollitiâ vitæ amicus Seiano, nihil ad serium. Et Iulius Celsus tribunus, in vinclis laxatam catenam, & circumdatam in diuersum tendens, suam ipse cervicem perfregit. At Rubrio Fabato, tamquam desperatis rebus Romanis, Parthorum ad misericordiam fugeret, custodes additi. ⁴⁸ sanus repertus apud fratrem Sicilia, retractusque per centurionem, nullas probabiles causas longinquæ peregrinationis adferebat. Mansit tamen incolumis, obliuione magis quam clementiâ. Ser. Galbâ, L. Sulla Coss. diu quæsito quos neptibus suis maritos destinaret Cæsar, postquam instabat virginum ætas, ⁴⁹ L. Cassium, M. Vinicium legit. Vinicio opidanum genus. ⁵⁰ Calibus ortus, patre atque auo consularibus, cetera equestri familiâ erat, mitis ingenio, & comtæ facundiæ. Cassius plebei Romæ generis, verum antiqui honoratiq̃ue, & seuerâ patris disciplinâ eductus, facilitate sæpius quam industriâ commendabatur. Huic Drusillam, Vinicio Iuliam, Germanico genitas coniungit. superque eâ re senatui scripsit, leui cum honore iuuenum. dein redditis absentiaë causis ⁵¹ admodum vagis, flexit ad grauiora, & offensiones ⁵² ob Remp. cœptas: vtque Macro præfectus, tribunorumque & centurionum pauci, secum introirent quoties curiam ingrederetur, petiuit. Factoque largè, & sine præscriptione generis, aut numeri, senatusconsulto; ne tecta quidem vrbis, ad eò publicum consilium numquam adiit, deuiis plerumque itineribus ⁵³ ambigens patriam & declinans. Interea magna vis accusatorum in eos inrupit, qui pecunias fanore auctitabant, ⁵⁴ aduersum legem dictatoris Cæsaris, quâ de modo credendi, possidendi que intra Italiam cauetur; omissam olim, quia priuato vsui bonum publicum postponitur. Sanè vetus vrbis fænebre malum, & seditionum discordiarumque creberrima causa: eo que cohibebatur anti-

A

B

C

46. MAIOREM QVAM AVGVSTVS.] Aliquid hac de re scripsi in Electis cap. De Annonâ. Sed modum tributi Aegyptiaci, qui tunc me latuit, erui ex Sex. Victore, in Augusto: Huius, inquit, tempore ex Aegypto vrbis annua ducenties centena millia frumenti inferebantur. velim interseri, centena millia modium frumenti. qua vox, litterâ saltem notata, M. vt solet, perijt.

47. NEQVE SEGNIVS.] Fortè, sequius.

48. SANVS REPERTVS.] Quasi dicat illuc tantum itare solitos agros? Suspecta lectio, Mercero placebat, sanè is.

49. L. CASSIVM.] Ita rectè, estq̃ ille qui consul cum M. Vinicio Quartino fuit, anno vrbis DCCLXXXIII. Nam Suetonius disertè notat Drusillam collocatam L. Cassio Longino consulari. Pomponius de Origine iuris manum adiit * viris magnis, qui scribenti credunt, C. Cassium Longinum illum qui Iurisconsultus, consulem fuisse cum Quartino Tiberij temporibus. Atque consent hunc ipsum esse, qui progener Casari nunc factus. Mihi cautio est ne temerè credam homini, etiam aliàs fallaci. Erras. Non est hic, Pomponi, iuris antistes ille quem censeres. Primum, quia Tacitus inter elogia morum generisq̃, laudem ei nullam tribuit iuris: deinde, quia prænominibus diuersi. Lucius hic est; Caius ille tuus, constanti veterum scripto. Casiodorus ecce L. Cassium & M. Vinicium Coss. nominat: Suetonius in Caio, Lucium Cassium Longinum: & Tacitus in hoc loco. Diuersi vitâ etiam, & morte. Iurisconsultus ille in honore sub Claudio fuit, Syriam administravit, pulsus à Nerone, per Vespasia-

* Onufrio in Fastis, & Antonio Augusti. De Familijs Rom.

num redijt, & omne illud tempus vixit: iste sub Caio proconsul Asia, & momentibus sortibus caueret Cassium, à tyranno casus est. Sueton. cap. LVII. & Dio LIX. qui tamen malè Caium vocat. Denique quid respondes ad illud Taciti, Facilitate sæpius quam industriâ commendabatur? Demit ecce illi industriam ingeniumq̃: & audeant dicere, hac conuenire in magnum illum sacerdotem. Plura de hoc C. Cassio, lib. XVI.

50. CALIBVS ORTVS.] Hic est M. ille Vinicius (placet alijs Vinucius scribi, etsi Dio semper, Οὐίνικος) ad quem historiam suam Velleius misit, cuiq̃, indecore & seruiliter blanditur. Produxit vitam ad Claudium, & à Messallinâ, quia pudorem seruauit, interfectus. Habes in Dione libro extremo. Pater eius Publius, Consul anno vrbis DCCLV. Auus Marcus, anno DCCXXXV.

51. ADMODVM VAGIS.] Nescio an melius, vanis. vt causas dicat fuitiles leuesq̃. Tamen non malè, vagis: quasi alienis & parum certis.

52. OB REMP. COEPTAS.] An magis, captas, an cum Mureto, susceptas?

53. AMBIGENS PATRIAM.] Beato placuit, ambiens. Vulgatam tueri videtur, quod supra scriptum: Campaniam prælegebat, ambiguus an vrbem intraret; ni suspecta esset dictionis nouitas.

54. ADVERSVM LEGEM CÆSARIS.] Suggestit eam legem aperte, quod sciam, solus Dio L. XLII. Επειδὴ τὸ συχρὸν πολλὰ χρέματα τεύχων καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκρύπτειν ἐλέγοντο, ἀπηγόρευσε μὴδὲνα αὐτῶν ἀποκρυφῆναι καὶ μὴδὲνα ἀργυρίων ἢ πεντακισχίλιων καὶ μυρίων δραχμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἢ χρῆματι κτλ.

D

A quis quoque & minus corruptis moribus. Nam primò⁵⁵ duodecim tabulis sanctum, ne quis vnciario fœnore amplius exerceret, cùm antea ex libidine locupletium agitaretur.⁵⁶ dein rogatione tribuniciâ, ad semuncias redacta: ⁵⁷ postremò vetita versura. multisque plebis scitis obuiam itum fraudibus, quæ toties repressæ, miras per artes rursum oriebantur. Sed tum Gracchus Prætor, cui ea quæstio euenerat, multitudine periclitantium subactus, rettulit ad senatum: trepidique patres (neque enim quisquam tali culpâ vacuus) veniam à Principe petiuere: & concedente, annus in posterum, sexque menses dati, quibus secundum iussa legis, rationes familiares quisque componerent. Hinc inopia rei nummarie, commoto simul omnium ære alieno: & quia tot damnatis, bonisque eorum diuenditis, signatum argentum fisco vel ærario atinebatur. ad hoc senatus præscripserat, ⁵⁸ duas quisque fœnoris partes in agris per Italiam conlocaret. Sed creditores in solidum appellabant: nec decorum appellatis, minuere fidem. Ita primo concursatio, & preces; dein strepere prætoris tribunal. eaque quæ remedio quæsitæ, venditio, & emtio, in contrarium mutari; quia fœneratores omniem pecuniam mercandis agris condiderant. Copiam vendendi secutâ vilitate, quanto quis obæratior ægrius distrahebant. multi que fortunis prouoluebantur: euersio rei familiaris dignitatem ac famam præceps dabat: donec tulit opem Cæsar, disposito per mensas millies sestertio, factaque mutuandi copiâ sine vsuris per triennium, si debitor populo in duplum* prædiis cauisset. Sic refecta fides. & paulatim priuati quoque creditores reperti: neque emtio agrorum exercita ad formam senatusconsulti, acribus, vt fermè talia, in curioso fine.

Leges & scitæ sanctorum.

Remedium exuberanti malo: Cap. 17.

Quod perit in exitum vertit. Nisi Cæsar subuenisset, Egregiâ liberalitate.

* Quidam, prædibus

Cap. 18. Coniudius accusatus, damnatus, necatus. Q. Pomponij prauitas.

Hæc criminata! visu, ac lacrimis digna.

Dein redeunt priores metus, postulato maiestatis Confidio Proculo. qui nullo pauore diem natalem celebrans, raptus in carcerem, pariterque damnatus interfectusque. & sorori eius Sanciae aquâ atque igni interdictum, accusante Q. Pomponio. Is moribus iniquis, hæc & huiuscemodi à se factitari prætendebat, vt partem apud Principem gratiâ, periculis Pomponij Secundi fratris mederetur. Etiam in Pompeiam Macrinam exsilium statuitur, cuius maritum Argolicum, socerum Laconem è primoribus Achæorum, Cæsar afflixerat. Patet quoque illustri eques Romanus, ac frater Prætorius, cùm damnatio instaret, se ipsi interfecere. datum erat crimini, quod ⁵⁹ Theophanem Mitylenæum proauum eorum, Cn. Magnus inter intimos habuisset: quodque defuncto Theo-

καὶ χρυσίω κεντήσθαι. id est: Et quoniam complures pecuniam multam habere & occultare dicebantur: edixit nequis in argento aurōve amplius possideret quàm LX. sestertia. Et alludunt alij scriptores, vt Suet. Tib. cap. XLIX. dum scribit quosdam damnatos, quibus nihil aliud sit obiectum, quàm quòd partem rei familiaris in pecuniâ haberent. Partem, scilicet maiorem quàm pro lege. In quâ Suetonij verâ sententiâ eruendâ Scholiaste sunt frustra. Reliquum pecuniæ conferri Cæsar voluit in agros.

ne fœnerare liceret. Magis cum Tacito adfirmat Appianus lib. 1. Ciuium: Τὰ δ' αὐτῆς χρόνῳ καὶ τὸ αὖτε οἱ χρήματα πρὸς ἀλλήλους ἐσάσαν, οἱ μὲν πρὸς τοὺς τὰ χρήματα τόκοις, οἱ μὲν πρὸς πάλαι (Genutij legem intellegit) πρὸς ἀγορεύοντος μὴ δανεῖσθαι ἐπὶ τόκοις, ἢ χρημάτων ἢ ἔτι δανεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. Ἐξ ὧν δὲ χρόνῳ τὰς τόκους βεβαίωντος, οἱ μὲν καὶ τὸ ἔθος ἦσαν, οἱ δὲ οἶον ἐν πολέμῳ τε καὶ εἰρήνῳ ἀνεβάλλοντο τὰς ἀποδόσεις. εἰσι δ' οἱ καὶ τῶν χρημάτων τὰς δανεῖσθαι ἐπιτίθειν ἠπέειλαν.

D 55. DVODECIM TABVLIS SANCTVM.] At eam sanctionem Linius ad M. Duellium Trib. pl. refert post XII. tabulas, aliquot annis. Lib. VII. C. Marcio, Cn. Manlio Coss. de vnciario fœnore à M. Duellio Tribunopl. rogatio est perlata: & plebs aliquanto eam cupidius sciuit, accepitque.

58. DVAS QVISQVE FOENORIS PARTES.] Sueton. Tiber. cap. XLVIII. Simile quod Plinius l. VI. epist. de Senatu sui cui: Patrimonij tertiam partem conferre iussit in ea quæ solo continerentur. Capitolinus de M. Antonino: Iussit vt senatores peregrini quartam partem in Italiâ possiderent.

56. DEIN ROGATIONE TRIBVNICIA.] Decem annis post illam Duellij. Linius: T. Manlio Torquato, C. Plautio Coss. semunciarium tantum ex vnciario fœnus factum.

59. THEOPHANEM MITYLENÆVM PROAVVM.] Horum auus fuit M. Pompeius Theophanes, Asiae Procurator, Tiberio ex intimis amicis. Strabo lib. XIII. Οὗτος δὲ (Θεοφάνης) καὶ πολιτικός ἀνὴρ ὑπῆρξε, καὶ Πομπηίου τοῦ Μάγνου κατέστη φίλος, μάλα δὲ ἠ ἀρετῶν αὐτοῦ, καὶ πάσας συγκαταθέσθαι αὐτῷ τὰς πράξεις. Καὶ ἑαυτὸν πάντων Ἑλλήνων ἐπιφανέστατον ἀνέδειξε. ὅν τε ἀπέλειπε Μάρκον Πομπηίου, ὃν τῆς Ἀσίας ἐπιτροπὸν κατέστησε ποτε Καῖσαρ ὁ Σεβαστός. Καὶ νῦν ἐν τοῖς πρώτοις ἐξετάζεται ἢ Τιβερίου φίλον.

57. POSTREMÒ VETITA VERSVRA.] Id est, sublatum omne fœnus. quod ambiguè Linius ponit in actis anni CDXII. quinto anno, post semunciam constitutam: Præter hæc, inquit, inuenio apud quosdam L. Genutium Tribunopl. tulisse ad populum

Cap. 19. Sex. Marius incesti arguitur. Ob id sine ob pecuniam, occiditur. Promiscuus & miseranda cadēs: Quam nec licuit miserari.

* vi, metu; Cap. 20. C. Cæsar uxorem accipit. Tegens sui & fallax eius animus.

Tiberij vaticinium.

Ex arte Chaldaâ: quod ego abnuo.

Cap. 21. Thrasylli exploratio.

Theophani, cælestes honores Græca adulatio tribuerat. Post quos Sex. Marius Hispaniarum ditissimus, defertur incestasse filiam, & saxo Tarpeio deiicitur. ac ne dubium haberetur, ⁶⁰ magnitudinem pecuniæ malo vertisse, aurariasque eius, quamquam publicarentur, sibi met Tiberius seposuit. irritatusque suppliciiis, cunctos qui carcere attinebantur accusati societatis cum Seiano, necari iubet. ⁶¹ Iacuit immensa strages: omnis sexus, omnis ætas: inlustres, ignobiles: dispersi, aut aggregati. neque propinquis, aut amicis adsistere, in lacrymare, ne visere quidem diutiùs dabatur. sed circumiecti custodum traherentur. vbi fluitantia, aut ripis adpulsa, non cremare quisquam, non contingere. Interciderat ⁶² sortis humanæ commercium * vi metus; quantumque sæuitia glisceret, miseratio arcebat. Sub idem tempus, C. Cæsar discedenti Capreas auo comes, Claudiam M. Silani filiam coniugio accepit; immanem animum subdola modestiã tegens, non damnatione matris, non exilio fratrum ruptâ voce, ⁶³ qualem diem Tiberius induisset, pari habitu, haut multum distantibus verbis. Vnde mox scitum Passieni oratoris dictum percubuit, *Neque meliorem umquam seruum, neque deteriore dominum fuisse.* Non omiserim ⁶⁴ præfagium Tiberij, de Ser. Galbâ tum consule; quem accitum, & diuersis sermonibus pertentatum, postremò Græcis verbis in hanc sententiam adlocutus: *Et tu Galba quandoque degustabis imperium.* seram ac breuem potentiam significans, scientiã Chaldæorum artis, cuius apiscendâ, otium apud Rhodum, magistrum ⁶⁶ Trasvillum, habuit, peritiam eius hoc modo expertus. Quoties super negotio consultaret, editâ domus parte, ac liberti vnus conscientiã utebatur. is litterarum ignarus, corpore valido, per auia ac derupta (nam saxi domus imminet) præibat cum cuius artem experiri Tiberius statuisset: & regredientem, si vanitatis aut fraudum suspicio inceserat, in subiectum mare præcipitabat, ne index arcani existeret. Igitur Trasvillus iisdem rupibus inductus, postquam percontantem commouerat, imperium ipsi, & futura sollerter patefaciens: interrogatur, an suam quoque genitalem horam comperisset, quem tum annum, qualem diem haberet. Ille positus siderum, ac spatia dimensus, hætere primò, dein pauescere: & quantum introspiceret, magis ac magis trepidus admiratio-

60. MAGNITVDINEM PECVNIE MALO VERTISSE.] De quâ vide Dionem libro LVIII. & de hac historiâ totâ. nescio an hic idem ille Marius qui ante annos aliquot postulat. supra lib. IV. Drusum aspiciendi gratiâ tribunal ingressum adiit Calpurnius Saluianus in Sex. Marium.

61. IACVIT IMMENSA STRAGES.] Mirum tragedias eas verborum Tacitum miscere, si interfecti non plures viginti. Ita enim Suetonius cap. LXI. Viginti vno die abiecti, tractique, inter eos pueri & feminae. Sed numerum eum, reipsâ admonente, corruptum dixerò: substituoq, ∞: id est, mille. quod fatuus exscriptor interpretatus est Viginti. Certè de maiori numero fatebitur, qui Taciti verba vigilans leget. Menda numerorum in Suetonio plura, & quædam magna rei. vt Nerone, cap. XII. Exhibuit ad ferum etiam quadringentos Senatores, sexcentosq; equites Romanos. Quadringenti Senatores, dimidia Senatus pars. quos omnes depugnasse in arena, fuge credere. Corrigo, quadragenos. De equitibus etiam malim, sexagenos. firmante coniecturam Dione, qui auctor est pugnasse tantum equites triginta. Simile in Claudij, cap. XXXII. Conuiuia & ampla & assidua agitauit, ac ferè patentissimis locis, vt plerumque sexcenteni simul discumberent. Scribo, plerumque sexageni. Sexcenti conuiuia, epulum publicum, non conuiuium. Plura huius generis alias. Statim etiam in Taciti verbis lego, interciderat sortis hu. commercium vi, metu.

62. SORTIS HVMANÆ.] Sors humana, mors est & inopinati aut incerti casus. Ita l. I. Annal. Permoto ad miserationem exercitu, ob casus bellorum, & sortem hominum. At sortis eius commercium est miseratio & agnitio similis fortune: quæ omnibus potest euenire. Hanc sequitur auxilium vel solatium, & sepultura, communi quodam iure.

63. QVALEM DIEM.] Corruptè. Videntur verba huc tralata ex paginâ sequenti: quem tum annum, qualem diem haberet. Vertranius conatur, qualem diem Tiberius. hoc sensu, Caligula talem habitum induebat, qualem Tiberius quoque die induisset. Coniectura, quam ego non emerim sestertio nummo.

64. PRÆSAGIVM TIBERII.] Pugnât Suetonius, qui non Tiberio sed Augusto præfagium hoc tribuit; nec de Consule Galbâ, sed puero. Lege cum lib. VII. cap. IV. A Tacito stant Iosephus & Dio.

65. ET TV GALBA.] Hoc de Consule Tiberius at Suetonius de puero refert, Augustum apprehensâ eius bucculâ dixisse, καὶ οὐ τένον τῆς ἀρχῆς ἦν καὶ ἄρξον. Quæ sunt ipsa, quæ hic Tiberio adscribuntur: quod idem cum nostro & Dio facit. Ita censet aliquis Suetonium vel alios auctores secutum, vel memoriolâ lapsam: etsi potuit vterque diuerso tempore prædixisse, sed itane verbis iisdem?

66. TRASVILLVM.] Qui etiam de re medicina libros composuisse videtur, laudante Plinio plus vno loco. Pete fuscè hac à Dione, lib. LV.

A nis & metus postremò exclamat, ambiguum sibi ac propè vltimum discrimen instare. Tum complexus eum Tiberius, præscium periculorū, & incolumem fore gratatur; quæque dixerat oraculi vice accipiens, inter intimos amicorum tenet. Sed mihi hæc, ac talia audienti, in incerto iudicium est, fatone res mortalium & necessitate immutabili, an forte voluantur. quippe sapientissimos veterum, quiq; sectam eorum æmulantur, diuersos reperies: ac multis insitam opinionem, non initia nostri, non finem, non denique homines diis curæ. Ideò creberrima & tristitia in bonos, læta apud deteriores esse. Contrà alij, fatum quidem congruere rebus putant, sed non è vagis stellis, verùm apud principia, & nexus naturalium caussarum. ac tamen electionem vitæ nobis relinquunt: quam vbi elegeris, certum imminentium ordinem. neque mala vel bona, quæ vulgus putet: multos qui conflictari aduersis videantur, beatos; ac plerosque, quamquam magnas per opes, miserimos: si illi grauem fortunã constanter tolerant, hi prosperã inconsultè vtantur. Ceterùm plurimis mortalium non eximitur, quin primo cuiusq; ortu ventura destinentur: sed quædam secus quàm dicta sint cadere, fallaciis ignara dicentium. ita corrum- pi fidem artis, cuius clara documenta, antiqua ætas & nostra tulerit. Quippe à filio eiusdem Trasulli, prædictum Neronis imperium, ⁶⁷ in tempore memorabitur, ne nunc incepto longiùs abierim. Iisdem consulibus ⁶⁸ Asinij Galli mors vulgatur, quem egestate cibi peremtum haud dubium: sponte vel necessitate, incertum habebatur. Consultusq; Cæsar an sepeliri sineret, non erubuit permittere, vltroq; incusare casus, qui reum abstulissent antequam coràm conuinceretur. scilicet medio triennio defuerat tempus subeundi iudicium consulari seni, ⁶⁹ tot consularium parenti. Drusus deinde exstinguitur, cùm se miserandis alimentis, mandendo è cubili tomento, nonum ad diem detinuisset. Tradidere quidam, ⁷⁰ descriptum fuisse Macroni, si arma ab Seiano tentarentur, extractum custodiã iuuenem, (nam in palatio attinebatur) ducem populo imponere. mox quia rumor incedebat, fore vt nurui ac nepoti conciliaretur Cæsar; sæuitiam, quàm pœnitentiam maluit. Quin & inuectus in defunctum, probra corporis, exitiabilem in suos, infensum Reip. animum obiecit: recitariq; factorum dictorumq; eius descripta per dies iussit. quo non aliud atrocius visum. Adstitisse tot per annos, qui vultum, gemitus, occultum etiam murmur exciperent. & potuisse auum audire, legere, in publicum promere, vix fides; nisi quòd Actij centurionis, & Didymi liberti epistolæ, seruorum nomina præferabant, vt quis egredientem cubiculo Drusum pulsauerat, exterruerat. Etiam sua verba centurio sæuitiæ plena, tamquam egregium, vocesq; deficientis adiecerat; quïs primò alienationem mentis simulans, quasi per dementiam, funesta Tiberio, mox vbi ex spes vitæ fuit, meditata compositasq; diras imprecabatur: vt quemadmodum nurum, filiumq; fratris, & nepotes, domumq; omnem cædibus compleuisset; ita pœnas nomini generiq; maiorum, & posteris exsolueret. Obturbabant quidem patres, specie detestandi. sed penetrabat pavor, & admiratio, callidum olim & regendis sceleribus obscurum, huc confidentiæ venisse, vt tamquam dimotis parietibus ostenderet nepotem sub verbera centurionis, inter seruorum ictus, extrema vitæ alimenta frustra orantem. Nondum is dolor exoleuerat, cùm de Agrippinã auditum. quam interfecto Seiano spe sustentatam prouixisse reor: & postquam nihil de sæuitia remittebatur, voluntate exstinctam. nisi si negatis alimentis, ad simulatum est finis, qui videretur sponte sumtus. Enimuerò Tiberius fœdissimis criminationibus exarsit, impudicitiam arguens, & Asinium Gallum adulterum, eiusq; morte ad rædium vitæ compulsum.

Et cetera præscientiã.

Cap. 22. Ambigit de Gubernatione noster: Fatalis ea, an Fortuita. Sed illam probat magis.

Fidem etiam Mathematicis adstruit, sed quibus Geniis.

Cap. 23. Asinij Galli mors:

Et Drusi, filij Germanici.

Cap. 24. Nec mortuo parit Cæsar. Varia in eum atrocitas.

Dira illius in Tiberium.

Cap. 25. Agrippina mater, inedia exstincta. Hanc quoque Cæsar criminatur.

B **C** **D**

67. IN TEMPORE MEMORABITVR.] Non est in libris qui supersunt id vaticinium; ne in Suetonio quidem.

68. ASINII GALLI MORS.] Quem eodem die & conuiuiam Tiberij fuisse, & eo subornante damnatum, narrat Dio l. LVIII. in actis anni DCCXXCII. Est ille qui filium Pollionis Asinij librum edidit, quo patrem Ciceroni comparauit: cui rescripsit imperator Claudius. Suetonius in eius

vitã, & Plinius in Epistolis. Azellius lib. XVII. cap. I. Eusebius in Chronicis notat Asinium Gallum diris suppliciis maceratum anno ante T. Liuij mortem.

69. TOT CONSULARIUM PARENTI.] Plures enim filios habuit, qui Consules. Vide ea que notauimus in fine libri tertij. Annal. supra.

70. DESCRIPTVM FUISSE.] Muretus, præscriptum.

Purgat no-
liet.

Cap. 26.

Cocceus
Nerua spon-
te uita abijt.
Nec Tiberio
oranti colit.

Plancina se
interficiit.

Cap. 27.

Iulia Rubel-
lio denupsit.

Ælij Lamia
mors.

Manij Lepidi
mors.

Cap. 28.

A. V. C.
DCXXCVII.
Phœnix vi-
sus
Qua illa
avis, &
quàm vi-
talis.

Multorum
iudicio sal-
sus: & meo
certè.

pulsam. Sed Agrippina æqui impatiens, dominandi auida, virilibus curis, feminarum vitia exuerat. Eodem die defunctam, quo biennio antè Seianus pœnas luisset, memoriae que id prodendum addidit Cæsar: iactauitque quòd non laqueo strangulata, neque in Gemonias proiecta foret. Actæ ob id grates, decretumque vt quintodecimo Kal. Nouembris, vtriusque necis die, per omnis annos, donum Ioui sacraretur. Haut multò post Cocceius⁷¹ Nerua continuus Principis, omnis diuini humanique iuris sciens, integro statu, corpore inlæso, moriendi consilium cepit. Quod vt Tiberio cognitum; adsidere, causas requirere, addere preces; fateri postremò graue conscientiae, graue famæ suæ, si proximus amicorum, nullis moriendi rationibus, vitam fugeret. auersatus sermonem Nerua, abstinentiam cibi coniunxit. Ferebant gnari cogitationum eius, quantò propiùs mala Reip. viferet, irâ, & metu, dum integer, dum intentatus, honestum finem voluisse. Ceterùm Agrippinæ perniciēs, quod vix credibile, Plancinam traxit. Nupta olim Gn. Pisoni; & palàm læta morte Germanici, cum Piso caderet, precibus Augustæ, nec minùs inimicitis Agrippinæ defensa erat. Vt odium & gratia desinere; ius valuit. petitaque criminibus haut ignotis, suâ manu, sera magis, quàm immerita supplicia perfoluit. Tot luctibus funestâ ciuitate, pars mæroris fuit, quòd Iulia Drusi filia, quondam Neronis vxor, denupsit in domum Rubellij Blandi,⁷² cuius auum Tiburtem equitem Romanum plerique meminerant. Extremo anni mors Ælij Lamia funere censorio celebrata; qui administrandæ Syriæ imagine tandem exsolutus, vbi præfuerat. genus illi decorum, viuuda senectus, & non permessa prouincia dignationem addiderat. Exin⁷³ Flacco Pomponio Syriæ proprætore defuncto, recitantur Cæsaris litteræ, quibus incusabat egregium quemque, & regendis exercitibus idoneum, abnuere id munus: seque eâ necessitudine ad preces cogi, per quas consularium aliqui capessere prouincias adigerentur. oblitus Arruntium ne in Hispaniam pergeret, decimum iam annum attineri. Obiit eodem anno &⁷⁴ M. Lepidus, de cuius moderatione, atque sapientiâ in prioribus libris satis collocaui. neque nobilitas diutiùs demonstranda est: quippe Æmilium genus secundum bonorum ciuium, & qui eadem familiâ corruptis moribus, inlustri tamen fortuna egere.

⁷⁵ Paulo Fabio, L. Vitellio Coss. post longum sæculorum ambitum, auis Phœnix in Ægyptum venit; præbuitque materiem doctissimis indigenarum, & Græcorum, multa super eo miraculo differendi. de quibus congruunt, & plura ambigua, sed cognitu non absurda promere libet. Sacrum soli id animal,⁷⁶ & ore ac distinctu pinnarum à ceteris auibus diuersum, consentiunt qui formam eius definiere. De numero annorum varia traduntur: maximè vulgatum, quingentorum spatium. sunt qui adseuerent, mille quadringentos⁷⁷ sexaginta vnum interici; prioresque alites Sefostride primum, post Amasidæ, dominantibus, dein Ptolemæo, qui ex Macedonibus tertius regnauit, in ciuitatem, cui Heliopolis nomen, aduolauisse, multo ceterarum volucrum comitatu, nouam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obscura. inter Ptolemæum

71. NERVA CONTINUUS PRINCIPIS.] *Celeber iuris auctor, de quo Pomponius: Hic etiam Nerua Cæsari familiarissimus fuit. Consul fuit cum Vibio Rufino anno DCCLXXV.*

72. CUIVS AVVM TIBURTEM.] *At pater eius tamen consularis, de quo l. III. Solus Lepido è consularibus Rubellius Blandus adsenfit. Consul suffectus fuit anno DCCLXXI.*

73. FLACCO POMPONIO.] *De eodem Suetonius cap. XLII. Tiberij: Postea princeps in ipsâ publicorum morum correctione, cum Pomponio Flacco & L. Pifone, noctem continuumque biduum epulando potandoque consumpsit: quorum alteri Syriam prouinciam, alteri præfecturam vrbis confestim detulit. Vbi aliquot libri, Pompeio Flacco malè. est enim illeipse, qui ante xv. annos Mæsiæ præfuerat. Tacit. l. II.*

74. M. LEPIDVS.] *Iterùm, Manius.*

75. PAVLLO FABIO, L. VITELLIO COSS.] *Dio, Solinus, Plinius, biennio posteriùs venisse eum volunt, Q. Plautio, Sex. Papinio Coss. Vereor vt sententia Taciti posuit, contra tot testes. Nota autem ex Dione hospites Consules post celebrata decennialia Tiberij pœnâ adfectos. quod tacuit noster. Ex quo non vanè dixerim, narrationi huic annali deesse quedam. Non enim Consulium supplicium certè omisisset.*

76. ET ORE AC DISTINCTU.] *Haud mutem. nam os ei etiam eximium, cristis faciem caputque (ait Plinius) plumeo apice cohonestantibus. Ingeniosè alioqui Pichena, colore ac.*

77. SEXAGINTA VNVM.] *Nimis minutum aut curiosum de vno anno. Itaque Muretus sententiam expedisse mihi videtur: sexaginta: vnum in terris. Neque enim probabile, hoc omissum, de vanitate.*

78. SEPVL-

A ac Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt. vnde nonnulli falsum hunc Phœnicem, neque Arabum è terris credidère, nihilq; vsurpauisse ex his quæ vetus memoria firmavit. confecto quippe annorum numero, vbi mors propinquet, suis in terris struere nidum, eiq; vim genitalem adfundere: ex quâ fetum oriri, & primam adulto curam sepeliendi patris. neque id temerè, sed sublato murrhæ pondere, tentatoq; per longum iter, vbi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, inque Solis aram perferre, atque adolere. hæc incerta & fabulosis aucta. Ceterum aspici aliquando in Ægypto eam volucrem non ambigitur. At Romæ cæde continuâ, Pomponius Labeo, quem præfuisse Mœsiæ rettuli, per abruptas venas sanguinem effudit: æmulataque est coniunx Paxæa. nam promptas eiusmodi mortes, metus carnificis faciebat: & quia damnati, publicatis bonis, ⁷⁸ sepulturâ prohibebantur: eorum ⁷⁹ qui de se statuebant, humabantur corpora, manebant testamenta, pretium festinandi. Sed Cæsar missis ad senatum litteris, differuit, *morem fuisse maioribus, quoties dirimerent amicitias, interdiceret domo, eumque finem gratiæ ponere: id se repetiuisse in Labeone. atque illum, quia malè administratæ provincie, aliorumque criminum urgebatur; culpam invidia velauisse, frustra conterritâ uxore, quam etsi nocentem, periculi tamen expertem fuisse.* ⁸⁰ Mamercus dein Scaurus rursus postulatur, insignis nobilitate & orandis caussis, vitâ probrosus. nihil hunc amicitia Sciani, sed labefecit haut minus validum ad exitia Macronis odium, qui easdem artes occultius exercebat: detuleratque ⁸¹ argumentum tragœdiæ à Scauro scriptæ, additis

Cap. 29.
Pomponius Labeo mortur sponte Multiq; tunc alij. & quare?

Scaurus Mamercus accusatus:

C ^{78.} SEPULTURA PROHIBEBANTUR.] Sepulturâ luctuq; ad finem prohiberi, nisi magnorum scelerum damnatos (puta parricidij, perduellionis; itemq; suspensiosos) non moris apud priscos. Inualuit sub Tyrannis, ideoq; quasi nouum, in Tiberij seuitiâ Sueton. notat, cap. LXI. Interdictum ne capite damnatos propinqui lugerent. itemq;: Nemo punitorum non in Gemonias abiectus, vinctoque tractus. Qui autem tracti, Tiberis eis sepultura. Idem in publicatione honorum fuit. que apud antiquos in crimine perduellionis & hostilitatis tantum exercita, & fortasse parricidij. ita Sp. Melij bona contacta pretiis regni mercandi vendere atque in publicum redigere Quæstores iussi, ait Linius: ita Ciceronis damnati, à Clodio: M. Lepidi, à Senatu publica facta, quia secutus Antonij sectam. Primus publicationem ad omnia crimina (publica intellego) traxit Cæsar: qui, ut Suetonius ait, pœnas facinorum auxit: & cum locupletes eò facilius scelere se obligarent, quod integris patrimoniis exsulabant: parricidas, [vt *Cicero scribit] bonis omnibus, reliquos dimidiâ parte multauit. Tenuit ea lex sub Augusto; qui tamen, cum multis diuitibus vel dimidiâ pars, nimie essent **D** opes, & in ipso exilio caussa luxus; sanxit, vt iis omnibus quibus aquâ & igni interdictum (id est Turisconsultorum verbo, Deportatis) non plus possidere liceret quingentis millibus nummum. Dio LVI. Intenditq; iterum seuitiam eam Tiberius, latâ lege, quâ interdictis aquâ & igni adempta omnis testamenti factio. Idem Dio LVII. Quam legem interpretans Caius l. VIIII. Qui test. fac. possunt: Si cui aquâ & igni interdictum sit, inquit, eius nec illud testamentum valet quod antè fecerit, nec id quod postea. Bona quoque quæ tunc habuit cum damnaretur, publicabuntur.

^{79.} QVI DE SE STATVissent.] Non mirum, quia ne damnati quidem, nec peracti rei. Dio hæc omnia exprimere voluit, in actis anni DCCLXXXIV. Ες τε τ' ἀγοραν τὰ σώματα ἀπάντων ἐρρίπτετο, καὶ μετὰ τὸ τοῦ ἑσπερίου ἐμβαλλετο. Ἡ δὲ ἡγεῖσθαι οἱ παῖδες

τῶν ἐσίων ἑαυτὸς κληρονομοῦσθαι. vbi pucro mendum clarum, scribendumq;, μὴ κληρονομοῦσθαι, insertâ voce. Ideo enim obiecta corpora tractaq;, ne liberi succedere in bona possent, que iam publica vt damnatorum palam punitorumq;. Mirum ex sequentibus Dionis verbis interpretem id non vidisse. Bona ergo manebant, siquis præuenisset damnationem, & testamenta. Sed quid in præmiis accusatorum? nibilo secius dari solere, ostendit Taciti locus supra, l. IV. Et quia Cornutus suâ manu ceciderat, actum de præmiis accusatorum abolendis, siquis maiestatis postulatus, ante perfectum iudicium seipse vitâ priuauisset. ibaturque in eam sententiam, ni durius contraque morem suum palam pro accusatoribus Cæsar, inritas leges, & remp. in præcipiti conquestus esset. Sic delatores, genus hominum publico exitio repertum, per præmia eliciebantur. Dari non solere, Seneca in narrandâ Cremutij morte, que sub hoc Tiberij tempus. Cognito consilio eius, inquit, publica voluptas erat, quod è faucibus auidissimorum luporum eriperetur præda. Accusatores adeunt Consulium tribunalia, queruntur Cordum mori, vt interpellarent quod coegerant. Ad eò illis Cordus videbatur effugere. Magna res erat in quaestione, an morte rei prohiberentur. Nec satis scio, quomodo in concordiam reducam eos locos. Sub Claudio & Nerone fortean aliud fuerit: & Senecam deceperit mos sui aui.

^{80.} MAMERCVS SCAVRVS.] Male hic à Dione, Μάρκος. De probrosâ eius vitâ, lege Senecam l. IV. de Benef. cap. XXXI. aut potius non lege impuritatem hominis & ἀρρετων υἱῶν. Notat eum breui stigmatate Tertullianus de Pallio: Dabo catharticum impuritatis Scauri, & alex Curi, & vinolentiæ Antonij.

^{81.} ARGUMENTVM TRAGOEDIÆ.] Cui nomen Atræus fuit. Versus qui in Tiberium flekti videbatur, ex Euripide: τὰς τῶν πονηρῶν ἀμαθίας χρεῶν φέρει. Adi Dionem.

* A. Glosse- mate sunt, 2 tolle.

A se absolu-
tus.
* Sextiâ
Cap. 30.

Getulicus
postulatus

Mirâ fidu-
ciâ enadit.

Epistola eius
ad Tibe-
rium.

Cap. 31.

A. V. C.
DCCCLXXX-
IIX.

Parthi in
urbem ve-
nerunt, Ar-
tabanum
amoturi, qui
suis Roma-
nisq; insi-
dit.

Phrahatem
ad regnum
postulant.
Permittit
Caesar.

Cap. 32.

Sed ille
moritur.

Alium sub-
mittit Ti-
berius :

ditis versibus qui in Tiberium flecterentur. Verùm ⁸² ab Servilio & Cornelio accusa-
toribus, adulterium Liuiæ, magorum sacra obiectabantur. Scaurus, vt dignum veteribus
Æmiliis, damnationem anteit; hortante * Sextiâ vxore : quæ incitamentum mortis, &
particeps fuit. At tamen accusatores, si facultas incideret, pœnis adficiebantur: vt Ser-
uilius Corneliusque perditio Scauro famosi, quia pecuniam à Vario Ligure omittendæ
delationis ceperant, in insulas, interdicto igni atque aquâ, demoti sunt. & Abudius
Ruso functus ædilitate, dum Lentulo Getulico, sub quo legionem præfuerat, periculum
faceffit, quod is Seiani filium generum destinasset, vltro damnatur, atque vrbe exigitur.
Getulicus eâ tempestate superioris Germaniæ legiones curabat; mirumque amorem
adsecutus erat, effusæ clementiæ, modicus seueritate, & proximo quoque exercitui per
L. Apronium focerum non ingratus. Vnde fama constans, ausum mittere ad Cæsarem
litteras, *Adfinitatem sibi cum Seiano haut sponte, sed consilio Tiberij ceptam: perinde se, quam
Tiberium falli potuisse. neque errorem eundem illi sine fraude; aliis exitio habendum. Sibi fidem
integram, & si nullis insidiis peteretur, mansuram: successorem non aliter quam indicium mor-
tis accepturum. firmarent velut fœdus, quo Princeps ceterarum rerum potiretur, ipse pro-
uinciam retineret.* Hæc mira quamquam, fidem ex eo trahebant, quod vnus omnium
Seiani adfinium incolumis, multaque gratiâ mansit: reputante Tiberio publicum sibi
odiam, extremam ætatem, magisque famâ quàm vi, stare res suas. C. Cestio, M. Ser-
uilio Coss. nobiles Parthi in urbem venere, ignaro rege Artabano. Is metu Germanici
fidus Romanis, æquabilis in suos; mox superbiam in nos, sæuitiam in populares sum-
sit. fretus bellis, quæ secunda aduersum circumiectas nationes exercuerat, & senectutem
Tiberij vt inermem despiciens; auidusque Armeniæ, cui defuncto rege Artaxiâ, Arfa-
cem liberorum suorum veterrimum imposuit, additâ contumeliâ, & missis qui gazam
à Vonone relictam in Syriâ Ciliciaque reposcerent, simul veteres Persarum ac Macedo-
num terminos: seque inuasurum possessa Cyro, & post Alexandro, per vaniloquentiam
ac minas iaciebat. Sed Parthis mittendi secretos nuntios validissimus auctor fuit Sin-
naces, insigni familiâ ac perinde opibus; & proximus huic Abdus, ademtæ virilitatis.
⁸³ Non despectum id apud barbaros, vltroque potentiam habet. Ij adscitis & aliis pri-
moribus, quia neminem gentis Arfacidarum summæ rei imponere poterant, interfectis
ab Artabano plerisque aut nondum adultis; Phrahatem regis Phrahatis filium Româ
poscebant. Nomine tantum & auctore opus, vt sponte Cæsaris, vt genus Arfacis, ripam
apud Euphratis cerneretur. Cupitum id Tiberio. ornat Phrahatem, accingitque
paternum ad fastigium: destinata retinens, consiliis & astu res externas moliri, arma
procul habere. Interea cognitis insidiis, Artabanus tardari metu; modò cupidine vin-
dictæ inardescere. Et barbaris contatio, seruilis: statim exsequi, regium videtur. Va-
luit tamen utilitas, vt Abdum specie amicitia vocatum ad epulas, lento veneno inli-
garet, Sinnacem dissimulatione ac donis, simul per negotia, moraretur. Et Phrahates
apud Syriam, dum omisso cultu Romano, cui per tot annos insueuerat, instituta Par-
thorum sumit, patriis moribus impar, morbo absumtus est. Sed non Tiberius omi-
sit incepta. Tiridatem sanguinis eiusdem, æmulum Artabano, recipendamque Ar-
meniam

A

B

C

D

82. AB SERVILIO ET CORNELIO.] Cornelio
fuit cognomen Thufci. Seneca pater Suasoria II.
Thufcus ille qui Scaurum Mamercum, in quo
Scaurorum familia exstincta est, maiestatis reum
fecerat, homo quàm improbi animi, tam infelicitis
ingenij.

83. NON DESPECTVM.] Ex instituto
Cyri apud Xenophontem lib. VII. qui custodiam
curamq; sui corporis solis commisit Eunuchis: &
intimam aulam ex hoc semiuiro genere constituit,
quasi fidiſſimo. Itaque deinceps in honore. Sed &
Perse primi priuasse viro creduntur. Stephanus de
Vrbibus: Σπάρδα, ἡδ' ἑταῖρος, κώμην Περσῶν, ἐν ἧ

ἡδ' ἑταῖρος ἔνευχις μὲς γέγονεν. Petronius,
Persarum ritu, malè pubescentibus annis
Surripuere viros, exfectaque viscera ferro
In Venerem fregere.
Alij ad Semiramim referunt, vt Ammianus. Viram-
que famam posuit Claudianus in Eutropium, libro I.
— seu prima Semiramis astu
Assyriis mentita virum, ne vocis acutæ
Mollities, læuesque genæ se prodere possent,
Hos sibi coniunxit similes: seu Persica ferro
Luxuries vetuit nasci lanuginis ymbram.
Vbi scriptum etiam, Parthica. nullo vitio, quia po-
puli y tunc confusi.

A menia Hiberum Mithradatem diligit, conciliatque fratri Pharasmani, qui gentile imperium obtinebat: & cunctis, quae apud Orientem parabantur, L. Vitellium praefecit. Eo de homine haut sum ignarus sinistram in vrbe famam, pleraque foeda memorari: ceterum regendis prouincijs priscam virtute egit. Vnde regressus, & formidine C. Caesaris, familiaritate Claudij, turpe in seruitium mutatus; ⁸⁴ exemplar apud posteros adulatorij dedecoris habetur. cesseruntque prima postremis, & bona iuuentae senectus flagitiosa obliterauit.

Vitellio
Orienti praefecto.

Eius mores
& ingenium.

Cap. 33.
Cooruntur
in Parthum.

Ille Orodem
in eos mittit.

Cap. 34.
Sed virtus
imparem.

Hiberi &
Albani
unde orti.

Pugna com-
mittitur.

Cap. 35.

At ex regulis, prior Mithradates Pharasmanem perpulit, dolo & vi conatus suos iuuare: repertique corruptores, ministros Arsacis multo auro ad scelus cogunt, simul Hiberi magnis copijs Armeniam irrupunt, & ⁸⁵ vrbe Artaxata potiuntur. Quae postquam Artabano cognita; ⁸⁶ filium Orodem ultorem parat, datque Parthorum copias, mittit qui auxilia mercede facerent. Contra, Pharasmanes adiungere Albanos, ⁸⁷ accipere Sarmatas, quorum Sceptriuchi vtrimque donis acceptis, more gentico diuersa induere. Sed Hiberi locorum potentes, Caspiam viam Sarmatam in Armenios raptim effundunt. ⁸⁸ At qui Parthis aduentabant, facile arcebantur, cum alios incessus hostis clausisset, vnum reliquum, ⁸⁹ mare inter & extremos Albanorum montes, aestus impediret. quia flatibus Etesiarum implentur vada, hibernus Auster reuoluit fluctus, pulsoque, introrsus freto, breuia litorum nudantur. Interim Orodem sociorum inopem, auctus auxilio Pharasmanes vocare ad pugnam, & detrectantem incessere, ad equitare castris, infensare pabula; ac saepe, modum obsidij, stationibus cingebat: donec Parthi contumeliarum insolentes, circumfisterent regem, poscerent praecelium. atque illis sola in equite vis: Pharasmanes & pedite valebat. nam Hiberi Albanique; saltuosos locos incolentes, duritiae patientiaeque; magis insueuere. Feruntque se ⁹⁰ Thessalis ortos, quae tempestate Iason post auctam Medeam, genitosque; ex ea liberos, inanem mox regiam Aetam, vacuosque; Colchos repetiuit. ⁹¹ Multaque de nomine eius, & oraculum Phryxi celebrant. Nec quisquam ariete sacrificauerit, credito vexisse Phryxum: siue id animal, seu nauis insigne fuit. Ceterum directam vtrimque acie, Parthus imperium Orientis, claritudinem Arsacidarum: contraque ignobilem Hiberum, mercenario milite, ⁹² differebat. Pharasmanes, integros semet a Parthico dominatu: quanto maiora peterent, plus decoris victores, aut si terga darent, flagitij atque periculi laturos. simul horridam suorum aciem, picta auro Medorum agmina; hinc viros, inde praedam ostendere. Enimvero apud Sarmatas non vna vox ducis. se quisque stimulant, ne pugnam per sagittas inirent, impetu & comminus pra-

B ueniendum.

C ueniendum.

D ueniendum.

84. EXEMPLAR APVD POSTEROS.] *Corrigamus ergo Senecam. ubi vulgo lib. IV. Natur. Quest. c. I. Alius adulatione clam utetur, alius ex aperto palam, rusticitate simulata, quasi simplicitas illa non ars fit. Plancus artifex ante Villeum maximus, aiebat, non esse occulte, nec ex dissimulato blandiendum. & legamus, ante Vitellium. Villeus enim ignotus: at Vitellij huius mirum in adulando ingenium, etiam Suetonius celebrat, c. II. in Vitellio. & Dio LVIII. Plancus autem in Seneca, est is qui apud Fulviam Antonij magnus: de cuius adulatorijs moribus Appianus lib. III. Civil.*

85. VRBE ARTAXATA.] *Malim, urbem. Tamen & Artaxatam & Tigranocertam priore numero, noster alijque, scripserunt.*

86. FILIVM ORODEM.] *Omnis haec historia apud Iosephum, libro XVIII. cap. VIII.*

87. ACCIPERE SARMATAS.] *Profecto fuit, acciere Sarmatas: id est arcessere & aduocare.*

88. AT QVI PARTHIS ADV.] *Nempe Sarmatae, qui diuersa, ut dixit, more gentis induerant: & hodie faciunt Tartari, qui ea loca tenent.*

89. MARE INTER ET.] *Mare, nempe Caspium: & res ita habet. Extremi fines Albanorum, versus Sarmatiam, Caspium mare tangunt. Ad illud usque, perpetuis fere montibus a Sarmatis separantur: ergo aditus in Albaniam, per litoris eius oram, & plana vicina. Sed haec quoque, inquit, clausa tunc Sarmatis.*

quia ab Oriente Etesiae flabant, & undas fluctusque, in plana impellebant, atque ita restagnabant. Transitus autem Sarmatis non alius in Armeniam, quam per Albanos; & in Albanos, per illud litus.

90. THESSALIS ORTOS.] *Strabo lib. XI. qui de Oraculo item Phryxi, & vetita arietis caede, his verbis: Εν τῇ Μοσχίᾳ τὸ τῆ Λόκοθιας ἱερὸν, φερεται Ἰδρυμα, καὶ μνητεῖον ἐκεῖνα, ὅπου κελὸς ἔστι τοῦ εἴδους. At aliter Iustinus, qui hos ad Orientem Albanos, deducit ex Italia ab Albano monte. Eius verba lib. XLII. Cum Albanis foedus percussit Iason, qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum Geryone extincto, armenta eius per Italiam duceret, secuti dicuntur: qui que memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeij, bello Mithridatico fratres salutauere.*

91. MULTAQUE DE NOMINE EIVS.] *Id capio, loca siue templa de nomine eius dici. Ita Strabo, Iasonem, cum Armenio Thessalo, profectum usque ad mare Caspium: Ὡς, inquit, μερτυρεὶ τὰ τε Ἰασωνεία, καὶ ἄλλα ὑπομνήματα. sicut testantur Iasonia, & alia monumenta. Iasonia, acceperim sacella aut templa Iasonis honori. Iustinus XLII. Iasoni totus fere Oriens, ut conditori, diuinos honores templaque constituit. Quem etiam vide super hoc reditu in Colchos, Medea rursus adsumpta: ut hic noster tetigit.*

92. DIFFEREBAT.] *Magis pro sententia esset, differebat.*

ueniendum. Variæ hinc bellantium species. cum Parthus sequi vel fugere pati arte fuerat, distraheret turmas, spatium ictibus quæretet: Sarmatæ omisso arcu, quo breuius valent, contis gladijsque ruerent. modò equestris prælij more, 93 frontis & tergi vices; aliquando, vt confecta acies, corporibus & pulsu armorum pellerent, pellerentur. Iamque & Albani Hiberique prensare, detrudere, ancipitem pugnam hostibus facere. quo super, eques, & propioribus vulneribus pedites afflictabant. Inter quæ Pharasmanes Orodèsque dum strenuis adsunt, aut dubitantibus subueniunt, conspicui, eoque gnari, clamore, telis, equis concurrunt: instantiùs Pharasmanes, nam vulnus per galeam adegit, nec iterare valuit, prælatus equo, & fortissimis satellitum protegentibus saucium. Fama tamen occisi 94 falsò credita, exterruit Parthos, victoriamque concessere. Mox Artabanus totâ mole regni 95 vltimi, id peritiâ locorum, ab Hiberis meliùs pugnatum. nec ideò abscedebat, ni contractis legionibus Vitellius, & subdito rumore tamquam Mesopotamiam inuasurus, metum Romani belli fecisset. Tum omissa Armenia, versæque Artabani res: inlicente Vitellio, defererent regem sæuum in pace, & aduersis præliorum exitiosum. Igitur Sinaces, quem antè infensum memorauimus, patrem Abdagelem, aliosque 96 occultos consulit, & tunc continuis cladibus promptiores ad defectionem trahit: adfluentibus paullatim, qui metu magis quàm beneuolentiâ subiecti, repertis auctoribus sustulerant animum. Nec iam aliud Artabano reliquum, quàm si qui externorum, corpori custodes aderant, suis quisque sedibus extorres; quâs neque boni intellectus, neque mali cura, sed mercede aluntur, ministri sceleribus. His adsumtis, in longinqua & contermina Scythiæ fugam maturauit, spe auxiliij: quia Hyrcanis Carmanijsque per adfinitatem innexus erat. Atque interim posse 97 Parthos absentium æquos, præsentibus mobiles, ad pœnitentiam mutari. At Vitellius profugo Artabano, & flexis ad nouum regem popularium animis, hortatus Tiridaten parata capeßere, robur legionum, sociorumque, ripam ad Euphratis ducit. Sacrificantibus, cum hic more Romano 98 Suouetaurilia daret, ille equum placâdo amni adornasset; nuntiauerunt accollæ Euphraten nullâ imbrum vi, sponte & immensum attolli: simul albensibus spumis 99 in modum diadematis sinuare orbes; auspicium prosperi trans-

In quâ Orodès iuuenit, ac parè occubuit. Cap. 36.

Artabano omnia infesta, insida.

Scythiam aufugit.

Cap. 37. Vitellius ad Euphratem Rom. exercituum ducit.

93. FRONTIS ET TERGI VICES.] Scribo, vice. & sententiam expedito. A Sallustio est, qui in historijs: More equestris prælij, sumptis tergis, atque redditis. Et in Iugurthâ: Quibus illi freti, non uti equestri prælio solet, sequi, deincepere: sed aduersis equis concurrere, implicare, ac perturbare aciem. Frontis & tergi vice. id est, alternâ mutatione modo frontis modo tergi.

94. FALSÒ CREDITA.] Lego, dedita. vel didita. At Iosephus reuerâ occisum eum tradit lib. xviii.

95. VLTIMI * ID PERITIA.] Nisi quiddesit (ne puto herclè, quoniam totâ hac narratione belli externi concisus Tacitus) commodò restituemus: regni vltum ijt. peritiâ l. a. h. m. pugnatum. Amat ita loqui noster, & Sallustius: Quàm maximâ curâ vltum ire iniurias festinat.

96. OCCULTOS CONSULIT.] Scribo, conglit.

97. PARTHOS ABSENTIVM ÆQVOS.] Prorsus idem consilij datum, & successu simili, regi Chilperico, ratione item pari, in Franciâ. Vide Aimoinum libro i. cap. vii.

98. SVOVETAVRILIA DARET, ILLE EQVVM.] De Suouetaurilibus dico ad lib. iv. Historiarum. De equo res sic habet. Sollennis Persarum victima Soli, equus. Iustinus: Solem vnum esse deum Persæ credunt, & equos eidè deo sacratos ferunt. Xenophon lib. iv. περι Κύρου ἀναβάσ. Καὶ ἴστανον δὲ εὐλαβεῖσθαι καὶ ἀναβάσθαι, δίδωσι (Ξενοφῶν) τῷ κομάρχει ἀναβρέψων καταθῶσιν, ὅτι ἤμισον ἂν τὸν ἱερόν ἐστι τὸ ἦλιν, δέδωκε μὴ ἀποθάνη. Et lib. viii. Κύρου παυδείας. Πεφ-

τον μὲν ἦγοντο τῷ Διὶ ταῦτι παρὰ γαλοὶ εἰς τίος αἰετῆς, μετὰ δὲ τέτραι, ἰσποιοὶ ἦγον) Ἰδὲ μὲν τῷ ἦλιν. Idemq; Pausania in Laconicis notatum. At de amne, nihil nobis lectum. Sed & alijs gentibus victima, equus. Apud Romanos, Marii. Festus, in Equus. Et apud Mysios: Florus: Illi statim ante aciem immolato equo, concepere votum, &c. Apud Massagetar, item Soli. Strabo lib. xi. Θεὸν δὲ ἦλιν μόνον ἠγόνται, τοῦτο δὲ ἰσποδοῦνται: Pugnat cum superioribus, quod idem Strabo lib. xv. de Carmanis scribit: Ὅρον τε δύοσι τῷ Ἀρεί, δὲ Πέρσων σέβον) θεὸν μόνον. Alij enim Persis Solem, quem Mithram dicunt, deum unicum tribuunt, non Martem, ubi hic (per obliuionem fortè) Strabo.

99. IN MODVM DIADEMATIS.] Ad diadematis formam aspicit: quam, si vacat, à me cape. Diadema commune olim insigne regum, non aliud quàm fascia tenuis cingens caput. Seneca: Vides illum Scythiæ Sarmatiæve regem insigni capitis decorum? si vis illum æstimare, totumque scire qualis sit, fasciam solum. multum mali sub illâ latet. Florus libro iii. Ipse veste purpureâ, argenteoque baculo, & regium in morem fronte redimitâ. Atque ea fascia, alba. Tacitus hic: Albentibus spumis, in modum diadematis. Silius lib. xvi. de Iubâ rege.

— regni que insigne vetusti

Gestat læua decus, cinguntur tempora vittâ Albenti.

Plinius: Regibus apum in fronte macula, quodam diademate candicans. Ab hac causâ, quidam è turbâ (apud Suetonium in Iulio, cap. lxxix.) statuz

A

B

C

D

A transgressus. quidam callidiùs interpretabantur, initia conatus secunda, neque diuturna: quia eorum quæ terrâ cælôve portenderentur, certior fides, fluminum instabilis natura, simul ostenderet omina, raperetque. Sed ponte nauibus effecto, tramissoque exercitu, primus Ornospades multis equitum millibus in castra venit: exsul quondam, & Tiberio, cum Dalmaticum bellum conficeret, haut inglorius auxiliator, eoque ciuitate Romanâ donatus. mox repetitâ amicitia regis, multo apud eum honore, præfectus campis, qui Euphrate & Tigre inclutis amnibus circumflui Mesopotamiæ nomen acceperunt. Neque multo post, Sinnaces auget copias: & columnen partium Abdageses, gazam & paratus regios adicit. Vitellius ostentasse Romana arma satis ratus, monet Tiridaten primoresque: hunc, Phrahatis aui & altoris Cæsaris, quæ utrobique pulchra, meminerit: illos, obsequium in regem, reuerentiam in nos, decus quisque suum & fidem retinerent. Exin cum legionibus in Syriam remeavit. Quæ duabus æstatibus gesta coniunxi, quòd requiesceret animus à domesticis malis. Non enim Tiberium, quamquam triennio post cædem Seiani, quæ ceteros mollire solent, tempus, preces, satias, mitigabant, quin incerta vel abolita pro grauissimis & recentibus puniret. Eo metu Fulcinus Trio ingruentis accusatores haut perpeffus, ¹⁰⁰ supremis tabulis multa & atrocia in Macronem ac præcipuos libertorum Cæsaris composuit: ipsi fluxam senio mentem, & continuo abscessu velut exilium obiectando. Quæ ab heredibus occultata, recitari Tiberius iussit: patientiam libertatis alienæ ostentans, & contemtor suæ infamiæ; an scelerum Seiani diu nescius, mox quoquo modo dicta vulgari malebat, veritatisque, cui adulatio officit, per probra saltem gnarus fieri. Iisdem diebus Granius Martianus senator à C. Graccho maiestatis postulat, vim vitæ suæ attulit: Tatiisque Gratianus præturâ functus, lege eadem extremum ad supplicium damnatus. Nec dispare ¹⁰¹ Trebellieni Rufi, & Sextij Pacioniani exitus. Nam Trebellienus suâ manu cecidit; Pacionianus in carcere, ¹⁰² ob carmina illuc in principem factitata, strangulatus est. Hæc Tiberius non mari, ut olim, diuisus, neque per longinquos nuntios accipiebat, sed ¹⁰³ urbem iuxta; eodem ut die, vel noctis interiectu, literis consulum rescriberet: quasi aspiciens vndantem per domos sanguinem, aut manus

Ponte etiam
iungit.

Aggregantur
fauores
aut consensu.

Copias red-
dit Vitellius.
Cap. 38.
Tiberij tenax
sautia.

Trionis in
eum supremâ
libertas.

Plurimum
mortes.

Cap. 39.

Tiberius ad
urbem.

carnifi-

tuæ Cæsaris coronam lauream candidâ fasciâ præligatam imposuit: quasi diadema illi attribuens. Et apud Valerium lib. VI. cap. II. Pompeio candidâ fasciâ crus alligatum habenti; Fauonius, Non refert, inquit, quâ in parte corporis sit diadema. Corrige Egesippum, belli Iudaici lib. II. cap. I. Quid enim fella aurea, allatumque diadema, nisi regni forent insignia? & scribe, albatumque. Apud Persas paullo aliter. quibus nec omnino candidum diadema, nec capiti nudo circumplexum, sed Cidari siue Tiare. Xenophon libro VII. Habebat Cyrus diadema circum Tiaram, uti & cognati eius idem insigne ferebant. Curtius libro III. Cidarum Persæ vocabant regium capitis insigne. hoc cærulea fascia distincta albo circuibat. Quæ verba ἐξ ἀπορίας, pronuncio parum sana. Damnat ipse Curtius, lib. VI. de Alexandro: Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, vestemque Persicam sumpsit. Si purpureum, quomodo cæruleum? nec sanè cæruleum colorem inter regios aut Principales legi. An illic scribendum, coccinea fascia? an, hoc cæruleum? ut insigne capitis tali colore fuerit, non fascia ipsa. De medicinâ enim certâ alius viderit: non hic mihi cognomen Sullæ.

100. SUPREMIS TABVLIS.] Quæ testamentorum licentia adeo recepta, ut plerique ingeniorum petulantiam non alio velo exercerent. Ita Fabricius Veiento multa & probrosa in patres & sacerdotes

composuit, ijs libris quibus nomen Codicillorum dederat. ait Tacitus lib. XIV. Et ab hac mente in Augusto Suetonius cap. LVI. Iocis quoque quorundam inuidiosis aut petulantibus lacessitus, contradixit edicto. Et tamen de inhiendâ testamentorum licentiâ, ne Senatus quidquam constitueret, intercessit. Ab hac, inquam, mente. nec virum doctum, C. Sigonium quisquam audiat corrigentem, de inhiendâ scommatorum licentiâ. Enimvero exempla huius libertatis in extremâ tabulâ habebis in Tacito plura. Et hæc autem & quæ sequuntur; tantum non ad verbum conuertit Dio: addito, Trionem vitâ interfecisse seipsum. quod nescio an intellegi satis habuerit Tacitus; an expressum ab eo per ignauiam describentium exciderit.

101. TREBELLIENI RVFI.] Illius, qui præturâ functus, tutor à Senatu liberis Cotyis Thraciæ regis datus fuit. lib. II. supra.

102. OB CARMINA ILLIC IN PRINCIPEM FACTITATA.] Video esse qui transponant, ob carmina in Principem factitata, illic strangulatus est. Quasi carmina extra carcerem facta. Fallunt, falluntur. Ante triennium enim hic Pacionianus in carcere fuit, & quia indicium professus erat, retentus: donec carmina exitium illi maturauere. Legè initium libri huius.

103. VRBEM IUXTA.] Tusculi, aut in Albano. Dio.

Poppai Sabini exitus. carnificum. fine anni ¹⁰⁴ Poppæus Sabinus concessit vitâ, modicus originis, principum A
amicitiâ consulatum ac triumphale decus adeptus: maximisq̄que prouincijs per quattuor
& viginti annos impositus, nullam ob eximiam artem, sed quòd par negotijs, neque su-
prâ erat. **Q. Plautius Sex. Papinius Coss.** sequuntur. ¹⁰⁵ Eo anno, neque quòd L. Aru-
seus morte adfecti forent, adfuetudine malorum vt atrox aduertebatur; sed exterruit,
quòd ¹⁰⁶ Vibulenus Agrippa eques Romanus, cum perorassent accusatores, in ipsâ curiâ
depromptum sinu venenum hausit: prolapsusq̄que ac moribundus, festinatis licitorû ma-
nibus in carcerem raptus est, faucesq̄que iam exanimis laqueo vexatæ. Ne Tigranes qui-
dem Armeniâ quondam potitus, ac tunc reus, nomine regio supplicia ciuium effugit. At
C. Galba consularis, & duo Blæsijs voluntario exitu cecidère. ¹⁰⁷ Galba tristibus Cæsa-
ris litteris prouinciam sortiri prohibitus; Blæsijs sacerdotia integrâ eorum domo desti-
nata, conuulsâ, distulerat: tunc vt vacua contulit in alios. quod signum mortis intellexê-
re, & exsecuti sunt. Et ¹⁰⁸ Æmilia Lepida, quam iuueni Druso nuptam rettuli, crebris B
criminibus maritum insecuta, quamquam intestabilis, tamen impunita agebat, dum su-
perfuisset pater Lepidus. post à delatoribus corripitur, ob seruum adulterum: nec dubita-
batur de flagitio. Ergo omisâ defensione, finem vitæ sibi posuit. Per idem tempus
¹⁰⁹ Clitarum natio Cappadociæ, Archelao subiecta, quia nostrum in modum deferre
census, pati tributa adigebatur, in iuga Tauri montis abcessit: locorumq̄que ingenio sese
contra imbelles regis copias tutabatur: donec M. Trebellius legatus à Vitellio præside
Syriæ cum quattuor millibus legionariorum, & dilectis auxilijs missus, duos collis, quos
barbari infederant (minori Cadra, alteri Dauara nomen est) operibus circumdedit. &
erumpere ausos ferro; ceteros siti, ad deditioem coëgit. At Tiridates volentibus Parthis
Nicephorium & Anthemusiada, ceterasq̄que vrbes, quæ Macedonibus sitæ, Græca vo-
cabula vsurpant, Halumq̄que & Arthemitam Parthica opida recepit; certantibus gaudio,
qui Artabanum Scythas inter eductum ob sæuitiam execrati, come Tiridatis ingenium
Romanos per artes sperabant. Plurimum adulationis Seleucenses induère, ciuitas po-
tens, septa muris, neque in barbarum corrupta, sed conditoris Seleuci retinens. Trecenti C
opibus, aut sapientiâ dilecti, vt fenatus. sua populo vis, & quoties concordies agunt, sper-
nitur Parthus: vbi dissensere, dum sibi quisque contra æmulos subsidium vocant, accitus
in partem, aduersum omnes valet. Id nuper acciderat Artabano regnante, qui plebem
primoribus tradidit ex suo vsu. nam populi imperium, iuxta libertatem; paucorum do-
minatio, regiæ libidini propior est. Tum aduentantem Tiridatem extollunt, veterum re-
gum honoribus, & quos recens ætas largiùs inuenit. simul probra in Artabanum funde-
bant, maternâ origine Arfaciden, cetera degenerem. Tiridates rem Seleucensem populò
permittit. mox consultans quo nam die sollempnia regni capefferet; litteras Phrahatis &
Hieronis, qui validissimas præfecturas obtinebat, accipit, breuem moram precantium.
placitumq̄que opperiri viros præpollentis. Atque interim ¹¹⁰ Ctesiphon sedes imperij pe-
tita.

104. POPPÆVS SABINVS CONCESSIT VITA.]
Suâ sponte, non fato. Vide Dionem.

105. EO ANNO, NEQVE QVOD L. ARVSEIVS.]
Desunt non dubiè propria aliquot nomina eorum qui
damnati occisiq̄. Vertranus labentem locum immisâ
voce fulcit, Eo anno neque quòd alij, neque quòd
L. Aruseius. sed tibicine non bono.

106. VIBVLENVS AGRIPPA.] *Vibilius dicitur
Dioni.*

107. GALBA TRISTIBVS CÆSARIS LITTE-
RIS.] *Frater est illius, qui postea Princeps. Suetonius:*
Caius attritis facultatibus vrbe cessit, prohibitus-
q̄que à Tiberio sortiri anno suo Proconsulatum,
voluntariâ morte obiit.

108. ÆMILIA LEPIDA, QVAM IUVENI DRU-
SO NVPTAM RETTVLI.] *Nusquam id in his libris
scriptum.*

* Suet.
Vespas.
cap. V I I I.

109. CLITARVM NATIO CAPPADOCIÆ, AR-
CHELAO SVBIECTA.] *Malè vulgò, Clitarum. Ii-
dem Clite, Cilices, non Cappadoces dicuntur ab eodem
Tacito lib. X I I. Nec multo post agrestium Cili-
cum nationes, quibus Clitarum cognomentum
est. Ideò hic legerim, Clitarum natio, Cappadoci
Archelao subiecta. Nam Cilicia cognomento Tra-
chea, proprios reges habuit ad tempora * Vespasiani.
Caue enim de Archelao acceperis Cappadocum rege,
qui pridem mortuus, & regnum eius in prouinciam
reductum. Nescio tamen an hic Archelaus eius filius
fuerit: ideò Cappadox dictus. Postea à Pichenâ moni-
tum, in scripto sic etiam esse.*

110. CTESIPHON SEDES IMPERII.] *Vt Hero-
dianus ait, ἐνθα ἡ τὰ βασίλεια τῆς Παρθίας. Ea
vrbs, siue pagus potiùs vicinus Seleuciæ. Strabo: Πλη-
σίον δ' ἐστὶ κώμη Κτησιφῶν λεγομένη, μεγάλη. ταύ-
της*

D

A tita. sed vbi diem ex die prolatabant, multis coram & adprobantibus, Surena patrio more Tiridatem insigni regio euinxit. Ac si statim interiora, ceterasque nationes petiuisset; oppressa contantium dubitatio, & omnes in vnum cedebant. Ad sidendo castellum, in quod pecuniam & pellices Artabanus contulerat, dedit spatium exuendi pacta. Nam Phrahates & Hiero, & si qui alij dilectum capiendū diademati diem non concelebrauerant, pars metu, quidam inuidiā in Abdagesen, qui tum aulā, & nouo rege potiebatur, ad Artabanum vertēre. Isque in Hyrcanis repertus est, inluuie oblitus, & alimenta arcu expediens. ac primò tamquam dolus pararetur, territus; vbi data fides reddendæ dominationi venisse, adleuatur animum, & quæ repentina mutatio exquirat. Tum Hiero pueritiam Tiridatis increpat: neque penes Arsacidem imperium, sed inane nomen apud imbellem externā mollitiā: vim in Abdagesis domo. Sensit vetus regnandi, falsos in amore, odia non fingere. nec vltra moratus, quā dum Scytharum auxilia conciret, pergit properus, & præueniens inimicorum astus, amicorum pœnitentiam. Neque exuerat B pœdorem, vt vulgum miseratione aduerteret. non fraus, non preces; nihil omissum, quo ambiguos inliceret, prompti firmarentur. Iamque multā manu propinqua Seleuciæ aduentabat; cum Tiridates simul famā atque ipso Artabano percussus, distrahi consilijs, iret contrā, an bellum contatione tractaret. Quibus prælium & festinati casus placebant, disiectos & longinquitate itineris fessos, ne animo quidem satis ad obsequium coaluisse differunt; proditores nuper hostesque eius, quem rursus foueant. Verum Abdageses regrediendum in Mesopotamiam censebat, vt amne obiecto Armenijs interim Elymæisque & ceteris à tergo excitis, aucti copijs socialibus, & quas dux Romanus misisset, fortunam tentarent. Ea sententia valuit, quia plurima auctoritas penes Abdagesen, & Tiridates ignauus ad pericula erat. sed fugæ specie discessum, ac principio à gente Arabum facto, ceteri domos abeunt, vel in castra Artabani: donec Tiridates cum paucis in Syriam reuectus, pudore prodicionis omnes exsoluit. Idem annus graui igne urbem adficit, deustā parte Circi, quæ Auentino contigua, ipsoque Auentino. quod damnum Cæsar ad C gloriam vertit, exsolutis domuum & insularum pretijs. ¹¹¹ Millies sestertiū eā munificentiam conlocatum: tanto acceptius in vulgum, quanto modicus priuatis ædificationibus. Ne publicè quidem nisi duo opera struxit, ¹¹² templum Augusto, & scenam Pompeiani theatri: eaque perfecta contemptu ambitionis, an per senectutem, haut dedicauit. sed æstimando cuiusque detrimento quattuor progneri Cæsaris, Gn. Domitius, Cassius Longinus, M. Vinicius, Rubellius Blandus dilecti, additusque nominatione consulum P. Petronius. Et pro ingenio cuiusque quæsi decretique in Principem honores. Quos amiserit receperitve in incerto fuit, ob propinquum vitæ finem. Neque enim multo post supremi Tiberio consules, Gn. Acerronius, C. Pontius magistratum occepere, nimiam iam potentiā Macronis: qui gratiam C. Cæsaris numquam sibi neglectam, acrius in dies fouebat. impuleratque post mortem Claudie, quam nuptam ei rettuli, vxorem suam Enniam immittendo, amore iuuenem inlicere, pactoque matrimonij vincire, nihil abuentem dum dominationis apisceretur. Nam & si commotus ingenio; simulationum tamen falsa, in sinu aui perdiderat. Gnarum hoc Principi. eoque dubitauit de tradenda Rep. Primum inter nepotes, quorum Drufo genitus, sanguine & caritate propior, sed nondum

Coronatur Tiridates. Cap. 43. Sed mora res suas corrumpit. Abiit ab eo qui ante prout.

Artabanum reducunt.

Cap. 44. Is prope agit.

Tiridates lenit.

Et cedit hosti.

Cap. 45. Incensum Roma. Cui solamen à Cæsare.

A. V. C. DCCXC. Macro præfectus prætorio. Caligulam capta. Et post se captatur. Tiberius abiit de successore. Cap. 46.

τὴν δ' ἐποιοῦντο χειμᾶδιον οἱ Ἰβὲρ Παρθυσίων βασιλεῖς. Plinius: Ctesiphontem iuxta tertium ab eā lapidem in Chalonitide condidit Parthi. Et conditorem eius Vardanem regem facit Ammianus, libro XXI. Pugnāt tamen ijs Procopius lib. II. De bello Persico: Apud Assyrios ciuitates duæ maximæ sunt Seleucia & Ctesiphon Macedonum ædificia. De urbis huius situ, & duplici munitissimā arce, lege Gregorium Nazianzenum, Orat. IV. in Iulianum.

III. MILLIES SESTERTIVM.] Sunt viciesquingies centena millia Philippicūm. Egregia munifi-

centia, & quam mirum est Suetonio non dictam, aut neglectam. Nam vbi ex proposito de hac re, Tiberij cap. XLVIII. Publicè munificentiam bis omnino exhibuit, proposito millies H s. gratuito in triennij tempus; & rursus dominis insularū, quæ in monte Cælio deflagrauerant, pretio restituto. Sed vtraque hac munificentia præiit, & in Tacito narrata est: hæc posterior, & insignis, Suetonium effugit.

112. TEMPLVM AVGVSTO.] Vide Sueton. cap. XLVII. in Tiberio, & cap. XXI. Calig. qui leuiter dissentit. Ille enim semiperfecta opera fuisse ait, quæ noster perfecta.

nondum pubertatem ingressus: Germanici filio robur iuuentæ, vulgi studia, eaque apud A
autum odij causa. Etiam de Claudio agitanti, quod is compositâ ætate, bonarum artium
cupiens erat, imminuta mens eius obstitit. Sin extra domum successor quæreretur, ne me-
moriam Augusti, ne nomen Cæsarium in ludibria & contumelias verteret, metuebat. quip-
pe illi non perinde curæ gratia præsentium, quam in posteros ambitio. Mox incertus ani-
mi, fessò corpore, consilium cui impar erat, fato permisit: iactis tamen vocibus, per quas
intelligeretur prouidus futurorum. Namque Macroni non abditâ ambage, ¹¹³ *Occiden-*
tem ab eo deseri, Orientem spectari exprobrauit. Et C. Cæsari fortè orto sermone L. Sullam
inridenti, *omnia Sullæ vitia, & nullam eiusdem virtutem habiturum* prædixit, simul crebris
cum lacrymis minorem ex nepotibus complexus, truci alterius vultu: *occides hunc tu*, in-
quit, *& te alius*. Sed grauescente valetudine, nihil è libidinibus omittebat, in patientiâ fir-
mitudinem simulans: ¹¹⁴ solitusque eludere medicorum artes, atque eos qui post tricesi-
mum ætatis annum ad internoscenda corpori suo vtilia vel noxia, alieni consilij indige-
rent. Interim Romæ futuris etiam post Tiberium cædibus femina iaciebantur. Lælius B
Balbus Acutiam, P. Vitellij quondam vxorem, maiestatis postulauerat: quâ damnatâ,
cùm præmium accusatori decerneretur, Iunius Otho tribunus plebei intercessit. vnde il-
lis odia, mox Othoni exsilium. Dein multorum amoribus famosa Albucilla, cui matrimo-
nium cum ¹¹⁵ Satrio Secundo coniurationis indice fuerat, defertur impietatis in Prin-
cipem. connectebantur vt conscij & adulteri eius, Gn. Domitius, Vibius Marsus, L. Ar-
runtius. de claritudine Domitij supra memorauimus: Marsus quoque vetustis honoribus, &
inlustrijs studijs erat. Sed testium interrogationi, tormentis feruorum Macronem præse-
disse, commentarij ad senatum missi ferebant: nullæque in eos Imperatoris litteræ, suspi-
cio rem dabant, inualido ac fortasse ignaro, ficta pleraque ob inimicitias Macronis notas
in Arruntium. Igitur Domitius defensionem meditans, Marsus tamquam in ediam de-
stinauisset, produxere vitam. Arruntius contationem & moras suadentibus amicis: *Non*
e ad eam omnibus decora, respondit. *sibi satis ætatis: neque aliud poenitendum, quam quod inter*
¹¹⁶ *ludibria & pericula anxiam senectâ tolerauisset, diu Seiano, nunc Macroni, semper alicui poten-*
tium inuisus; non culpâ, sed vt flagitiorum impatiens. Sanè paucos & supremos Principis dies posse
vitari; quemadmodum euasurum imminentis iuuentam? An cùm Tiberius post tantam rerum expe-
rientiam, vi dominationis conuulsus & mutatus sit: C. Cæsarem vix finitâ pueritiâ, ignarum om-
nium, aut pessimis innutritum, meliora capeaturum, Macrone duce? qui vt deterior ad opprimen-
dum Seianum dilectus, plura per scelera Remp. conflictauisset. Prospektare iam se acrius seruitium,
eoque fugere simul acta & instantia. Hæc vatis in modum dictitans, venas resoluit. Docu-
mento sequentia erunt, benè Arruntium morte vsus. Albucilla inrito ictu à semet vulne-
rata, iussu senatus in carcerem fertur. Stuprorum eius ministri, Grafidius Sacerdos præto-
rius, vt in insulam deportaretur, Pontius Fregellanus amitteret ordinem Senatorium: &
eadem pœnæ in Lælium Balbum decernuntur. id quidem à lætantibus, quia Balbus truci
eloquentiâ habebatur, promptus aduersum infontes. Iisdem diebus Sex. Papinius consu-
lari familiâ, repentinum & informem exitum dilegit, iacto in præceptis corpore. causa ad
matrem referebatur, quæ pridem repudiata, ad sentationibus atque luxu ¹¹⁷ perpulisset iu-
uenem D

Præfugia
eius.

Morbum
dissimulat.

Cap. 47.

Albucilla
accusata,
cum alijs
illustribus.

Cap. 48.

Arruntius
vitâ abijt,
radio tem-
porum.

Benè vatici-
natur de iu-
uentâ Cali-
gula.

Cap. 49.

Papinius se
præcipitat:
in matre
(nefas) su-
spicitus.

113. OCCIDENTEM AB EO DESERI.] *Gloria acuti dicti penes Pompeium, qui Sullæ abne-*
ganti triumphum confidenter dixit. Οπ τὸν ἥλιον
*ἀνατέλλοντα ἀπείροντες, ἢ δὲ ὄμβρον * ἀποσινοῦσιν.*
ὡς ἂν τὸ μὲν ἀνατολῆς, μὲν ὄμβρον δὲ καὶ μα-
τανοῦσιν ἐκείνῃ τῆς διώμεως: Quod plures So-
lem orientem, quam occidentem adorarent. si-
gnificans, suam crescere potentiam, illius vane-
scere & marcere. *Fons dicti ab eo, quod plerisque*
populis religione receptum, salutare Solem orientem:
vt alibi dicam.

* Adorant.
id ad mo-
rem orienta-
lium popu-
lorum refe-
rendum.

114. SOLITVS ELVDERE.] *Tiberianum hoc*
apophthegma etiam Plutarchus inseruit præceptis de
valetudine tuendâ; sed corruptus, vereor, in numero:

ἡκουσα Τιβέριον ποτε Κάισαρι εἰπεῖν, ὡς ἀνὴρ ὑπὲρ
ἕξῃκοντα ἡγερονῶς ἔτη, καὶ ἀετῆρων ἰατρῶν χεῖρα, κα-
ταγέλασός ἔβω. Nam post sexagesimum annum ait,
quod noster tricesimum non dubie verius. Rescripse-
rim, ὑπὲρ τετρακοντα ἔτη. iuuante etiam Suetonio. Va-
letudine prosperimâ vsus est, quamuis à trigesimo
ætatis anno arbitrato eam suo rexit, sine adiu-
mento consilioque medicorum.

115. SATRIO SECUNDO.] *Ille idem est, qui supra*
cliens Seiani, & nunc, vt apparet, eius euersor.

116. LVDIBRIA ET PERICVLA.] *Scriptus codex,*
pericularia. An pericula varia?

117. PERPVLISSET IUVENEM AD EA.] *Intellegit incestum simile, quale obiectum Ciceroni in*
Tullio-

A uenem ad ea, quorū effugium non nisi morte inueniret. Igitur accusata in senatu, quamquam genua patrum aduolueretur, ¹¹⁸luctumque communem, & magis imbecillum tali super casu feminarum animum, aliaque in eundem dolorem mœsta, & ¹¹⁹miseranda diu ferret, vrbe tamen in decem annos prohibita est, donec minor filius lubricum iuuentæ exiret. Iam Tiberium corpus, iam vires, nondum dissimulatio deferebat. Idem animi rigor, sermone ac vultu intentus, quæsitâ interdum comitate, quamuis manifestam defectiōnem tegebat: mutatisque sæpius locis, tandem apud promontorium Miseni confedit, ¹²⁰in villâ, cui L. Lucullus quondam dominus. illuc eum adpropinquare supremis, tali modo compertum. Erat medicus arte insignis, nomine Charicles, non quidem regere valetudines Principis solitus, consilij tamen copiam præbere. Is velut propria ad negotia digrediens, & ¹²¹per speciem officij manum complexus, pulsus venarum attigit: neque fefellit. Nam Tiberius incertum an offensus, tantoque magis iram premens, instaurari epulas iubet, discumbitque vltra solitum; quasi honori abeuntis amici tribueret. Charicles tamen labi spiritum, nec vltra biduum duraturum Macroni firmavit. Inde cuncta colloquijs inter præsentem, nuntijs apud legatos & exercitus festinabantur. Decimo septimo Kalend. Aprilis interclusâ animâ, creditus est mortalitatem expleuisse. Et multo gratantum concursu, ad capiendâ imperij primordia C. Cæsar egrediebatur: cum repente adfertur, redire Tiberio vocem ac visus, vocarique qui recreandæ defectiōni cibum adferrent. Pavor hinc in omnes; & ceteri passim dispergi, se quisque mœstum aut nescium fingere. Cæsar in silentium fixus, à summâ spe, nouissima exspectabat. Macro intrepidus, opprimi senem iniectu multæ vestis iubet, discedique ab limine. Sic Tiberius finiuit, ¹²²octauo & septuagesimo ætatis anno. Pater ei Nero, & vtrimque origo gentis Claudiæ, quamquam mater in Liuiam, & mox Iuliam familiam, adoptionibus transferit. casus primâ ab infantiâ ancipites. Nam proscriptum patrem exsul secutus, vbi domum Augusti priuignus introijt, multis æmulis conflictatus est; dum Marcellus & Agrippa, mox Caius Luciusque Cæsares, viguere. Etiam frater eius Drusus prospere ciuium amore erat. Sed maximè in lubrico egit, acceptâ in matrimonium Iuliâ: impudicitiam vxoris tolerans, ¹²³aut declinans. Dein Rhodo regressus, vacuos principis penates duodecim annis, mox rei Romanæ arbitrium tribus fermè & viginti obtinuit. Morum quoque tempora illi diuersa. egregium vitâ fama que quoad priuatus, vel in imperijs sub Augusto fuit: occultum ac subdolum fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Drusus superfuere. Idem inter bona malaque mixtus, incolumi matre: intestabilis sæuitiâ, sed obtectis libidinibus, dum Seianum dilexit, timuitve. Postremò in scelera simul ac dedecora prorupit, postquam remoto pudore & metu, suo tantum ingenio utebatur.

Cap. 50.
Tiberius au-
fuit, se te-
git.

Medicus astu
comperit.

Macroni
enunciat.

Ille moritur.

Non sine vi
& fraude.
Cap. 51.
De cocelo-
gium.

Tulliolam. de quo infami sermone Seruius ad illud Virgil. Hic thalamum inuasit nata.

118. LVCTVMQVE COMMVNEM.] *Anne etiam, lectum?*

D 119. MISERANDA DIV FERRET.] *Emendo, miseranda differret, coniunctis vocibus quas diduxerant.*

120. IN VILLA, CUI L. LVCVLLVS.] *De eâ ferè his verbis Plutarchus in Mario: Villam in Misenenfi Marius amœnam & molliùs exstructam possidebat, quàm deceret virum militarem & tot bellorum victorem. Eam aiunt LXXV. ∞. denariùm emisse Corneliam, nec multo post L. Lucullū quingentis millibus denariùm & ducentis. Tantum breui luxuria creuit, & ciuitas inualuit in abundantes opes.*

121. PER SPECIEM OFFICII.] *Nescio an, per speciem osculi. Eâ quidem mens. Suetonius: cum manum sibi osculandi causâ apprehendisset.*

122. OCTAVO ET SEPTVAGESIMO ÆTATIS ANNO.] *Vel vt Victor, post septuagesimum octauum annum & mensem quartum. Dio tamen anno toto diuersus ab istis, qui ait vixisse eum a reg. ἐδὸν ἡνωρα ἔτη, καὶ ἕνα καὶ ἑκατὸν, καὶ ἑξήκοντα ἔτη. Et herclè veriùs, si Suetonio credendum & actis: qui natum Tiberium ponunt anno vrbis DCCXII. Munatio & Lepido Coss. XVI. Kal. Decembres. mortuus autem est, consensu omnium, anno DCCXC. XVII. Kal. Aprilis. Quamquam & Dionis rationes non planè ad eum calculum pariaueris.*

123. AVT DECLINANS.] *Toleravit in vrbe, & coram: declinavit, cum Rhodum secessit.*